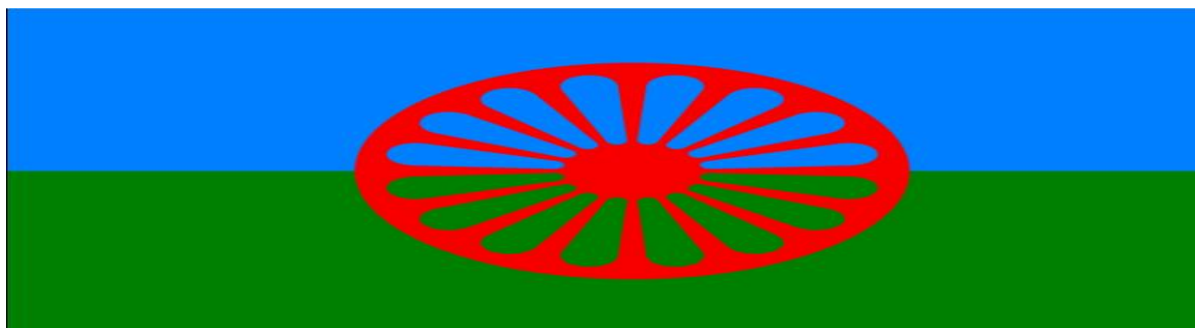

Nacrt

Opština Bar

*LOKALNI AKCIONI PLAN
ZA SOCIJALNU INKLUZIJU ROMA I EGIPĆANA
U OPŠTINI BAR
ZA PERIOD 2020-2022 GODINE*

Bar, Novembar 2019. god.

Sadržaj:

UVOD.....	3
OSNOVNE INFORMACIJE O OPŠTINI BAR	5
STRATEŠKI I PRAVNI OKVIR PLANA	8
Usklađenost sa međunarodnim dokumentima	8
Usklađenost sa Ustavom, zakonskim odredbama, nacionalnim strategijama i propisima	9
PRINCIPI IZRADE AKCIONOG PLANA	10
V i z i j a.....	10
SWOT ANALIZA	11
ANALIZA UTICAJA FAKTORA OKRUŽENJA (PEST)	13
Politički faktori:.....	13
Ekonomski faktori:.....	14
Socijalni faktori:.....	14
Tehnološki faktori:.....	15
STRATEŠKI CILJEVI I OBLASTI PRIMJENE	16
PRAVNI STATUS	17
o Analiza stanja.....	17
➤ Ciljevi i mjere predviđene Akcionim planom.....	18
STANOVANJE	19
o Analiza stanja.....	19
➤ Ciljevi i mjere predviđene Akcionim planom.....	20
ZDRAVSTVENA ZAŠTITA	21
o Analiza stanja.....	21
➤ Ciljevi i mjere predviđene Akcionim planom.....	22
OBRAZOVANJE.....	24
o Analiza stanja.....	24
➤ Ciljevi i mjere predviđene Akcionim planom.....	27
ZAPOŠLJAVANJE.....	29
o Analiza stanja.....	29
➤ Ciljevi i mjere predviđene Akcionim planom.....	30
➤ Jačanje kapaciteta lokalne samouprave.....	32
FINANSIRANJE	33
MONITORING REALIZACIJE PLANA	35
Plan Monitoringa LAP-a.....	36
PLAN PRIKUPLJANJA SREDSTAVA ZA REALIZACIJU LAP-A	39
ČLANOVI INSTITUCIONALNE RADNE GRUPE	40

Napomena: Sve riječi u ovom dokumentu koje su upotrebljene u muškom rodu koriste se kao generički neutralna forma za ženski i muški rod.

UVOD

Lokalni akcioni plan za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u opštini Bar predstavlja planski akt kojim lokalna uprava definiše mjere za sprovođenje politika kojim će se unaprijediti položaj romske i egipćanske zajednice. Ovaj dokument predstavlja lokalnu platformu politike prema važnim pitanjima koja su od značaja za suštinsku i održivu integraciju romske i egipćanske populacije u javni život i razvoj Opštine.

Osnovni princip koji poštuju sve mjere predviđene ovim planom jeste princip ravnopravnosti i nediskriminacije. S tim u vezi, bitno je pomenuti da su neke od mjera postavljene kao afirmativna akcija, kako bi se posebna pažnja posvetila romskoj i egipćanskoj populaciji.

Lokalna samouprava Bar do sada nije imala dokument koji se posebno bavi ovom populacijom, njihovim potrebama i rješavanjem specifičnih problema u kojima se oni nalaze.

Lokalni akcioni plan za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana za period 2020-2022.godina je prvi dokument Opštine Bar koji se odnosi na društvenu uključenost romske i egipćanske populacije i rješavanje pitanja sa kojim se oni suočavaju u lokalnoj zajednici.

Osnov za donošenje Lokalnog akcionog plana socijalne inkluzije RE populacije u Opštini Bar (u daljem tekstu LAP) proistekao je iz obaveza koje su utvrđene dokumentima usvojenim na nivou države: Zakonom o manjinskim pravima i slobodama, Zakonom o zabrani od diskriminacije, Strategijom za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016–2020 godine i Memoranduma o razumijevanju između Savjeta Evrope, Ministarstva za ljudska i manjinska prava i Opštine Bar, koji je potpisan 17. Jula 2018.godine u Podgorici.

Izrada ovog dokumenta dio je regionalnog programa ROMACTED, zajedničke inicijative Evropske komisije i Saveta Evrope, koji se implementira na području Zapadnog Balkana i Turske.

Lokalni akcioni plan Opštine Bar inkorporira u sebe ciljeve i aktivnosti svih ovih nacionalnih strateških dokumenata.

Vođeni činjenicom da lokalna vlast ima posebnu ulogu u realizaciji mjera za unaprijeđivanje položaja Roma i Egipćana u prioritentnim oblastima života, kao što su obrazovanje, zapošljavanje, adekvatno stanovanje, pristup zdravstvenoj i socijalnoj zaštiti, kao i pribavljanju ličnih dokumenata, promociji interkulturalnog dijaloga i zaštiti od diskriminacije, pristupilo se izradi dokumenta koji će na kvalitetan način tretirati njihove potrebe i sva pitanja vezana za rješavanje problema sa kojima se suočavaju.

Kako bi se ukupna slika jednog društva na svim nivoima poboljšala i pratila trendove međunarodne zajednice, bitan je odnos koji cjelokupno društvo ima prema ranjivim i marginalizovanim grupama. Romi i Egipćani pripadaju grupi koja je marginalizovana i diskriminisana na više načina pa je upravo zbog svega navedenog, potrebno donijeti dokument koji će posebnu pažnju posvetiti poboljšanju položaja romske i egipćanske populacije na lokalnom nivou i njihovoj inkluziji u svim oblastima društva.

Ovaj problem dodatno je produbljen činjenicom da Romi i Egipćani imaju tradiciju koju poštuju i teško se oslobađaju okova konzervativizma svoje zajednice.

Svi koji se bave pitanjima Roma i Egipćana i cijela šira zajednica moraju da prihvate činjenicu da su Romi i Egipćani dio našeg društva, sa svim pravima i obavezama koje imaju i pripadnici/ce većinskog stanovništva.

Ovo je upravo i ideja koja je inicirala formiranje Radne grupe i implementaciju projekta izrade teksta Nacrta lokalnog akcionog plana za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Opštini Bar.

Potrebno je istaći da je ovaj plan rezultat rada tima sastavljenog od stručnih lica iz različitih oblasti koje su relevantne za život i napredak ove populacije¹. Osnovni cilj donošenja i usvajanja lokalnog plana jeste primjena i ostvarenje osnovnih ljudskih prava predviđenih domaćim i međunarodnim dokumentima koji su posebno usmjereni na poboljšanje položaja romske i egipćanske zajednice, kako bi se oni u potpunosti integrisali u društvo.

Kroz projekat izrade teksta Nacrta lokalnog akcionog plana za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana, intenziviraće se postojeća saradnja svih lokalnih aktera koji se bave pitanjima od značaja za poboljšanje položaja RE populacije i prepoznati nove teme za zajedničke aktivnosti i projekte.

Lokalni akcioni plan za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u opštini Bar za period 2020-2022.godine predstavlja razvojni dokument za implementaciju politike lokalne uprave prema pripadnicima i pripadnicama ove manjine. Lokalni plan koji se posebno odnosi na prava romske i egipćanske populacije pokazuje spremnost Opštine Bar da se preduzimaju nove mjere i aktivnosti u cilju poboljšanja položaja ove populacije na teritoriji opštine.

Iako Romi i Egipćani još uvijek žive u lošijim uslovima u odnosu na ostalu populaciju i da im je i dalje, iz različitih razloga, otežan pristup obrazovanju, zapošljavanju, zdravstvenim i socijalnim uslugama, moramo pomenuti da je lokalna uprava u proteklom periodu uložila određene napore da se situacija mijenja.

Lokalna uprava kroz niz aktivnosti i u toku svog svakodnevnog funkcionisanja pruža podršku i pomoć Romima i Egipćanima sa ciljem poboljšanja kvaliteta života. Većina pripadnika romske i egipćanske populacije su lica u stanju socijalne potrebe, pa im Opština često izlazi u susret, kako samostalno tako i u saradnji sa Centrom za Socijalni rad i Opštinskom organizacijom Crvenog krsta putem novčanih pomoći ili pomoći u vidu hrane, odjeće i obuće.

Kao manjina, romska i egipćanska populacija se suočava sa problemima kao što su visok procenat nepismenih lica, visok stepen nezaposlenosti, porodično nasilje, loša cjelokupna ekonomska situacija, loši uslovi života, neregulisan pravni status državljana, i sl.

Ovim planom, Opština Bar iskazuje spremnost da preduzme neophodne mjere i aktivnosti, posebno mjere afirmativne akcije u cilju stvaranja jednakih uslova i šansi za ovu populaciju, eliminisanje svih oblika diskriminacije i nejednakosti, zaštite njihovih prava, smanjenja siromaštva i uključenja u savremene društvene tokove lokalne zajednice.

Za razliku od drugih manjinskih naroda i nacionalnih zajednica koji su uključeni u savremene tokove crnogorskog društva Romi i Egipćani su najugroženija i najmarginalizovanija manjinska zajednica u Crnoj Gori.

Dosada preduzete mjere i aktivnosti u cilju poboljšanja položaja Roma i Egipćana rezultirale su veoma značajnim i vidnim, ali ne i posve dovoljnim, pozitivnim promjenama. Integracija Roma i Egipćana jedan je od najvećih izazova pred kojim se nalazi Crna Gora. Zemlja ne može postati demokratsko i razvijeno društvo, dok svi njeni građani nijesu integrisani na svim nivoima.

Donošenje Lokalnog Akcionog Plana za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Opštini Bar za period 2020-2022 je prvi ozbiljan korak ka integraciji i eliminisanje distance između većinskog stanovništva i pripadnika zajednice koja se već dugo nalazi na društvenoj margini.

¹ Članovi institucionalne Radne grupe koji su učestvovali u izradi LAP-a za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u opštini Bar za period 2020-2022.godine -Strana 41.

OSNOVNE INFORMACIJE O OPŠTINI BAR

Teritorija opštine Bar nalazi se na jugoistočnom delu crnogorskog primorja između Skadarskog jezera i Jadranskog mora, odnosno između 41°57'48" i 42°18'36" severne i 18°56'10" i 19°23'20" istočne geografske dužine. Sa pripadajućom vodenom površinom jezera od 128 km² zauzima prostor od 726 km², a površina pod kopnom iznosi 598 km². Centralni dio ovog područja je planina Rumija (sa najvišim vrhom – 1.595 m nadmorske visine).

Geografski položaj teritorije opštine Bar je veoma povoljan, s obzirom da se ona nalazi na najjužnijem delu Jadranskog mora kome gravitira kontinentalno zaleđe Crne Gore, Srbije, Sjeverne Makedonije i dalje, istočni deo srednje Evrope, zapadni deo jugoistočne Evrope, deo istočne Evrope, područje južne Italije, severne i severozapadne Albanije.

Isto tako, ovu teritoriju karakterišu intenzivni sredozemno-jadranski plovni putevi, s obzirom da je najbliža Otrantskim vratima (95 km od luke Bar). Posmatranjem i širih prostora, ističe se značaj barske luke kao saobraćajnog čvora za brodove iz pravca Atlantik - Gibraltar, Indijski okean - Crveno more - Suecki kanal. Položaj Bara je ishodišna tačka za najkraću vezu Istočne Evrope sa Jadranskim morem i Sredozemljem, a pravac Beograd – Južni Jadran javlja se kao kičma ove veze kojom se svi saobraćajni tokovi slivaju ka Jadranu i na koju se nadovezuju ostala područja.

Poput većine crnogorskih gradova, i Bar je tokom svoje istorije pripadao različitim civilizacijskim i kulturološkim svjetovima. Međutim, za razliku od drugih crnogorskih gradova, Bar danas nije prepoznatljiv samo po jednom od svjetova čiji je dio, ponekad i vjekovima bio. Na nasljeđu jedne epohe, nastajalo je i izgrađivalo se novo. U tom novom nasljeđu uvijek su se jasno prepoznavale tekovine pređašnjeg.

Grad maslina, pomorska kapija Crne Gore, vjekovno ognjište suživota, bez obzira na vjeru i naciju, Bar predstavlja spoj modernosti, tradicije i ljepote.

Značajan je kao dinamični ekonomski centar Crne Gore, ali i kao grad koji čuva bogatu kulturnoistorijsku tradiciju.

Neki od najznačajnijih civilizacijskih dometa na prostoru Crne Gore, nastali su u Baru: ovdje su sačuvani ostaci najstarijih pisanih spomenika, ovdje je nastalo najznačajnije književno-istorijsko djelo crnogorskog srednjeg vijeka, a grad je bio sjedište i najstarije vjerske institucije Crne Gore (Barske nadbiskupije).

Pored toga u Baru se nalazi jedno od najstarijih maslinovih stabala na svijetu, Stara maslina na Mirovici, stara preko 2000 godina.

Bogata kulturno-istorijska tradicija sjedinjena je na prostoru Bara sa jedinstvenim darovima prirode, povoljnom klimom i izuzetnim geografskim položajem. Prijatna mediteranska klima privlači veliki broj turista svake godine. Sa prosječnih 270 sunčanih dana godišnje, on je jedan od najsunčanijih gradova Mediterana. Bar leži na dvije čarobne obale sa 44 km morske obale, od kojih više od 9 km čine plaže, 67 km obale Skadarskog jezera i planinski masiv koji razdvaja ove dvije velike vodene površine. Sve ovo čini Bar idealnim odredištem za turiste.

Opština Bar prema zadnjem popisu ima 42,048 stanovnika, što je 6.78% od ukupnog broja stanovnika u Crnoj Gori. Od tog broja, muškog pola je 20,670 (49.16%), a ženskog 21378 (50.84%). Po broju stanovnika Opština Bar je četvrta po veličini u Crnoj Gori.

Tokom druge polovine XX vijeka Crnogorsko primorje, zbog eksplozivnog buma u razvoju turizma, prekomorskog saobraćaja, Luke Bar, te i raznih uslužnih djelatnosti, bilo je atraktivno za stanovnike bivše SFRJ, koji su u njemu gradili vile i vikendice za privremeni boravak i kupovali stanove u iste svrhe, a mnogi su poslije ostajali da u njemu stalno žive. Tako je ono postalo

imigraciona teritorija, čiji je broj stanovnika rastao po većim stopama od stopa rasta po osnovu prirodnog priraštaja.

U gradskom urbanom dijelu Opštine živi 17649 stanovnika, što je 41.97% , dok ostatak 24399, što je 58.03% živi van gradske sredine.

Tabela 1. Kretanje broja stanovnika u Opštini Bar 1991–2011. g.²

Opština	Naselje	1991	2003	Indeks 2003/91	2011	Indeks 2011/03	Indeks 2011
BAR	Bar g.	10848	13719	126.5	13586	99.0	125.2
	Stari Bar g.	1934	1864	96.4	1867	100.2	96.5
	Sutomore g.	1085	1827	168.4	1992	109.0	183.6
	Virpazar g.	407	337	82.8	282	83.7	69.3
	Gradska naselja	14274	17747	124.3	17727	99.9	124.2
	Seoska naselja ukupno	20189	22290	110.4	24641	110.6	122.1
	OPŠTINA BAR	34463	40037	116.2	42368	105.8	122.9

Prosječna starost stanovništva Crne Gore je 37 godina, od čega ne odstupa značajno ni Opština Bar u kojoj je prosječna starost 37.9 godina. Žene u Baru imaju u prosjeku 38.9 godina, a muškarci 36,8 godina, što je takođe blisko stanju na nacionalnom nivou (gdje žene u prosjeku imaju 38, a muškarci 36 godina).

U gradskim naseljima Opštine Bar prosječna starost stanovnika je 37.8 godina, a u ostalim/van gradskim sredinama je 37.9 godine.

Prema detaljnijim analizama starosti stanovništva u Opštini Bar rađenim tokom popisa 2011.god, dolazi se do podatka da u Opštini Bar živi 39.6% stanovnika starosti od 0 do 29 godina, a 13.2% stanovnika starosti od 65 i više godina.

² <http://www.maticacrnogorska.me/files/63/14%20m.%20doderovic,%20z.%20ivanovic.pdf>

Tabela 2. Stanovništvo po velikim starosnim grupama i polu 2011. godine³

Opština	Naselje	Pol	Svega	Starosne grupe		
				0-19	20-64	65 i više
BAR	Bar g.	muško	6419	1663	4024	732
		žensko	7084	1519	4631	932
	Stari Bar g.	muško	894	264	580	50
		žensko	971	270	603	98
	Sutomore g.	muško	1007	283	600	123
		žensko	997	234	598	164
	Virpazar g.	muško	141	42	82	17
		žensko	136	31	82	23
	Gradska naselja	muško	8461	2203	5286	972
		žensko	9188	2054	5914	1220
	Seoska naselja	muško	12209	3221	7423	1565
		žensko	12190	3137	7236	1817
	OPŠTINA BAR	muško	20670	5424	12709	2537
		žensko	21378	5191	13150	3037

Svi ovi podaci važni su za bolje sagledavanje stanja ukupnih potreba stanovnika Opštine Bar i planiranju tipa i broja servisa koji će moći da obuhvate sve prioritetne kategorije.

³ <http://www.maticacrnogorska.me/files/63/14%20m.%20doderovic,%20z.%20ivanovic.pdf>

STRATEŠKI I PRAVNI OKVIR PLANA

Strateški i pravni okvir za donošenje u usvajanje Lokalnog akcionog plana za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Opštini Bar su, kako svi standardi definisani na međunarodnom i nacionalnom nivou, tako i sva pravno obavezujuća i neobavezujuća dokumenta.

Zaštita manjina⁴ prije svega znači obezbjeđivanje uslova u kojima će oni nesmetano da žive i uživaju osnovna prava, sa posebnim pravom da razvijaju svoje osobenosti. Ovo podrazumijeva prije svega priznavanje osnovnih ljudskih prava, zabrana diskriminacije, priznavanje posebnih manjinskih prava i obezbjeđivanje mehanizama zaštite prava. Posebna manjinska prava podrazumijevaju, prije svega pravo na kulturu, pravo na ispovjedanje svoje vjere, pravo na upotrebu svog jezika, pravo na učešće u životu društva, pravo na učešće u donošenju odluka, pravo na osnivanje sopstvenih udruženja, pravo na slobodne i miroljubive kontakte sa većinskim stanovništvom.⁵

Shodno ovome, lokalni akteri iz oblasti obrazovanja, zdravstva, socijane zaštite, zapošljavanja i slično moraju obezbijediti uslove kako bi se gore navedena osnovna i posebna prava Roma i Egipćana kao manjine na što kvalitetniji način i ostvarila.

Plan je u skladu i sa zakonskim normama koje tretiraju pitanja manjinskih naroda, diskriminaciju, obaveznog obrazovanja i zdravstvenog osiguranja.

Usklađenost sa međunarodnim dokumentima

Međunarodni standardi kojim je regulisano pitanje zaštite manjina osnov su za kreiranje i implementaciju nacionalne i lokalne politike prema pomenutoj populaciji.

Kada je riječ o međunarodnim standardima, posebno se ističu dokumenta usvojena u međunarodnim organizacijama - Ujedinjene nacije, Savjet Evrope, Evropska unija i Organizacija za evropsku bezbjednost i saradnju.

Lokalni akcioni plan usklađen je sa:

- Evropskim okvirom za nacionalne strategije za integraciju Roma,
- Akcionim planom za poboljšanje položaja Roma i Sinti u području djelovanja OEBS-a,
- OEBS-ovim Akcionim planom za unapređenje ravnopravnosti polova,
- Okvirnom konvencijom za zaštitu manjina Savjeta Evrope.

Na osnovu naprijed navedenih izvora prava u okviru sistema UN, SE i EU, prava Roma i Egipćana koja uživaju međunarodno - pravnu zaštitu se mogu sistematizovati na sljedeći način:

- pravo na opstanak,
- pravo na identitet,
- pravo na jednakost i nediskriminaciju,

⁴ Ne postoji jedinstveni pristup definiciji pojma manjina ali je u strateškom pristupu manjinama i unaprijeđenju njihovog položaja najčešće korišćena definicija dr Borisa Krivokapića koji smatra da su manjine „oni kolektiviteti koji su brojčano u manjini, a od ostalog stanovništva se razlikuju po svojim posebnim obilježjima, kao što su jezik, nacionalna ili etnička pripadnost ili porijeklo, vjeroispovjest i slične osobenosti. Ako se u pogledu onih manjina, koje se odlikuju samo nekom karakteristikom, prije svega jezikom ili vjerom, rješenje nameće samo po sebi („jezičke“, odnosno „vjerske manjine“), i dalje ostaje pitanje kako nazvati one manjine koje se odlikuju skupom takvih elemenata (jezik, porijeklo, običaji i sl.), tj. nečim što se, posmatrano u cjelini, obično naziva etničkom osobenošću“. Pojam etnička manjina odnosi se na kolektivitet koji se po etničkim osobenostima razlikuje od većinskog stanovništva ali nije potrebno da imaju svoju naciju, za koju je karakteristično da imaju teritorijalnu, kulturnu, jezičku i ekonomsku povezanost.

⁵ Deklaracija UN o pravima pripadnika nacionalnih ili etničkih, vjerskih i jezičkih manjina (1992)

- pravo na upotrebu maternjeg jezika,
- posebna prava u domenu školstva,
- pravo na njegovanje sopstvene kulture i tradicije,
- pravo na djelotvorno učešće u životu zajednice,
- pravo na međunarodne kontakte i saradnju,
- pravo na efikasnu zaštitu zajamčenih prava

Usklađenost sa Ustavom, zakonskim odredbama, nacionalnim strategijama i propisima

Normativni okvir u okviru kojeg se Crna Gora bavi pitanjem inkluzije Roma i Egipćana, predstavlja mješavinu međunarodnog i nacionalnog zakonodavstva koje se razvijalo u skladu sa međunarodnim konvencijama i primarnim i sekundarnim izvorima prava EU, shodno Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju i prioritetima Evropskog partnerstva. Crna Gora je ratifikovala sve glavne međunarodne sporazume o ljudskim pravima, uključujući Evropsku konvenciju o ljudskim pravima, Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima, Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima, Konvenciju o ukidanju svih oblika diskriminacije žena, Konvenciju o eliminaciji svih oblika rasne diskriminacije, Konvenciju o pravima djeteta, kao i konvencije Međunarodne organizacije rada. Ratifikovani su i glavni instrumenti Savjeta Evrope o manjinskim pravima, uključujući Evropsku povelju o regionalnim ili manjinskim jezicima i Okvirnu konvenciju za zaštitu nacionalnih manjina.⁶

Na nacionalnom nivou, Ustavom i zakonima Crne Gore garantovana su kako osnovna ljudska prava tako i posebna manjinska prava. Ustavom se jemče posebna, manjinska prava i zabranjuje nasilna asimilacija pripadnika manjinskih naroda i obavezuje državu da pripadnike manjinskih naroda zaštiti od iste.

Zakonom o manjinskim pravima i slobodama se bliže definišu prava manjina u Crnoj Gori.

Kako je već pomenuto u uvodu, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je donijelo Strategiju za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori za period 2016-2020.godine⁷.

Ovo je treći po redu dokument koji se na nacionalnom nivou bavi isključivo pitanjima vezanim za pomenutu populaciju i ujednom osnovni dokument na kome se zasniva ovaj LAP.

Naime, dokumentu su prethodile dvije strategije i to Strategija za poboljšanje položaja RAE populacije u Crnoj Gori za period 2008-2012.godine i Strategija za poboljšanje položaja Roma i Egipćana za period 2012-2016. godine.

Kada je riječ o nacionalnim dokumentima, napominjemo da je, prije svega, Lokalni akcioni plan usklađen sa:

- Strategijom za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori za period 2016-2020.god.
- Strategijom zaštite od nasilja u porodici
- Nacionalnim akcionim planom za postizanje rodne ravnopravnosti
- Nacionalnim programom za integraciju Crne Gore u EU
- Nacionalnom strategijom zapošljavanja i razvoja ljudskih resursa
- Strategijom za razvoj i smanjenje siromaštva
- Strategijom za borbu protiv trgovine ljudima

⁶ Prema Ustavu Crne Gore, međunarodni ugovori se direktno primjenjuju u Crnoj Gori. Članom 9. Ustava propisano je da ratifikovani i objavljeni međunarodni sporazumi i opšteprihvaćena pravila međunarodnog prava čine sastavni dio nacionalnog pravnog poretka, da imaju prednost nad nacionalnim zakonodavstvom i da se neposredno primjenjuju kada regulišu odnose drugačije od domaćeg zakonodavstva.

⁷ <http://www.mmp.gov.me/biblioteka/strategije>

PRINCIPI IZRADE AKCIONOG PLANA

Lokalni akcioni plan za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u opštini Bar za period 2020-2022.godine počiva na sledećim principima:

- Jednakost šansi
- Transparentnost
- Usklađenost sa međunarodnim i nacionalnim dokumentima
- Multidisciplinarni i integrativni pristup
- Ostvarljivost postavljenih ciljeva

Ovi principi su usklađeni i sa principima i pristupima definisanim strategijom (princip ravnopravnosti i jednakih šansi, princip nediskriminacije, princip desegregacije, princip afirmativne akcije, integrativni pristup, dostižnost/ostvarljivost, aktivna participacija i uključivanje romskog i egipćanskog civilnog društva, monitoring i evaluacija primjene, procjena efekata primjene, posebna osjetljivost na inkluziju žena i djece).

Vizija

*Bar – grad jednakih mogućnosti za
sve stanovnike.*

SWOT ANALIZA⁸

SWOT analiza je odličan alat za organizaciju informacija, predstavljanju rješenja, identifikovanju prepreka i isticanju šansi.

Ona daje realan i detaljan pregled prednosti u operativnom planiranju, slabosti sa kojima možemo biti suočeni tokom rada, šanse koje će nastati primjenom plana, ali i prijetnje koje bi mogle uticati na realizaciju planiranih aktivnosti.

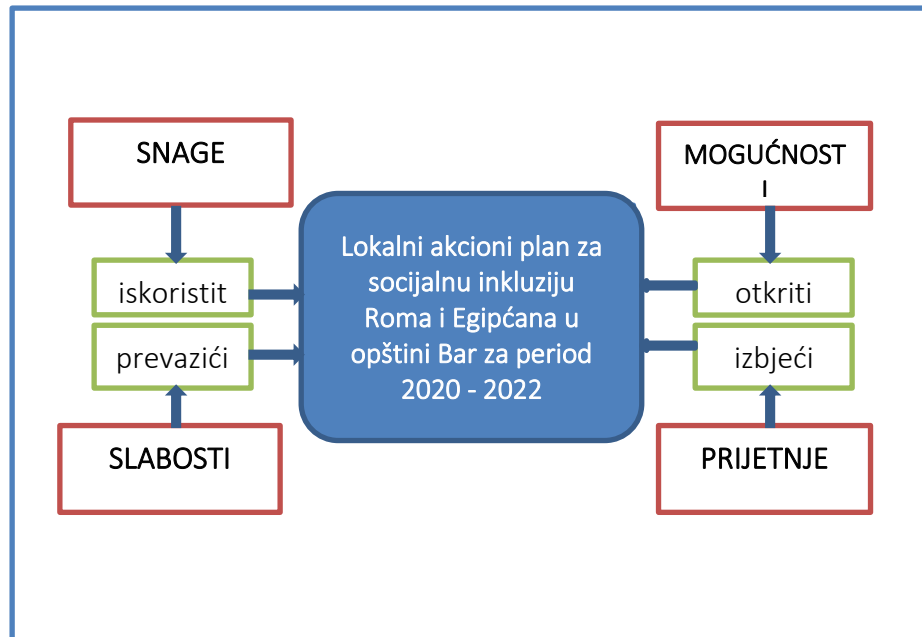

Tabela 3. SWOT analiza

⁸ SWOT analiza se odnosi na analizu snaga (strengths), slabosti (weaknesses) organizacije, mogućnosti (opportunities) i prijetnji (threats) u okruženju.

U tabeli je data analiza svih bitnih faktora koji su značajni za donošenje Lokalnog akcionog plana za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana, kao i faktora koji će uticati na sam proces realizacije aktivnosti definisanih planom.

<i>SNAGE</i>	<i>SLABOSTI</i>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zainteresovanost Opštine da se bavi ovom problematikom ▪ Uključenost i saradnja svih relevantnih aktera ▪ Jasna organizaciona struktura i konsolidovana Radna grupa ▪ Strategija za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016-2020 ▪ Baza podataka Centra za socijalni rad ▪ Baza podataka Biroa rada Bar ▪ Baza podataka resornih Ministarstava ▪ Konsolidovan sistem finansija u Opštini Bar ▪ Adekvatan prostor i tehnička oprema za izradu i realizaciju LAP-a 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nepostojanje strateških dokumenata na lokalnom nivou koja se bave pitanjima od značaja za RE populaciju ▪ Nedostatak relevantnih podataka ▪ Nedostatak registrovane NVO na teritoriji opštine Bar koja se isključivo bavi problematikom RE populacije ▪ Nedostatak iskustva u izradi LAP-ova ▪ Nepostojanje Programa za socijalno stanovanje ▪ Nepostojanje Odluke o socijalnom stanovanju ▪ Slab kapacitet za prikupljanje sredstava
<i>MOGUĆNOSTI</i>	<i>PRIJETNJE</i>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Izrada novog LAP-a ▪ Uključivanje pripadnika RE populacije u društvene tokove ▪ Multidisciplinarni pristup ekzistencijalnim problemima RE populacije ▪ Edukacija kao proces rada za ekonomsko osnaživanje RE zajednice ▪ Podizanje nivoa svijesti i razbijanje predrasuda ▪ Izrada i realizacija projekata, domaći i strani fondovi ▪ ROMACTED tim kao podrška u realizaciji aktivnosti ▪ Jasno definisani ciljevi i plan realizacije aktivnosti ▪ Mogućnost revidiranja postojećeg dokumenta, u skladu sa potrebama zajednice i identifikovanim izazovima 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Predrasude i stereotipi ▪ Tradicionalnost i zatvorenost romske i egipćanske zajednice ▪ Nezainteresovanost dijela RE populacije za rad i saradnju ▪ Nezainteresovanost poslodavaca za zapošljavanje pripadnika RE populacije ▪ Nedovoljna informisanost kako RE zajednice tako i većinske populacije o pitanjima od značaja za ovu problematiku ▪ Nedostatak RE medijatora/ke u školama ▪ Nepovjerenje RE populacije u institucije sistema ▪ Predrasude kod većinske populacije o RE zajednici ▪ Nedostatak sredstava za realizaciju aktivnosti

ANALIZA UTICAJA FAKTORA OKRUŽENJA (PEST)⁹➤ *Analiza faktora okruženja*

Podaci koji su dati u ovom odjeljku su podaci sa kojima raspolaže Radna grupa, a to su:

- Zvanični podaci sa popisa stanovništva iz 2011.godine
- Podaci kojim raspolažu ustanove/institucije/organizacije čiji su predstavnici članovi Radne grupe
- Podaci sa terenskog istraživanja

Najveći dio pripadnika romske i egipćanske populacije na teritoriji opštine Bar žive u neformalnim naseljima pod Volujicom, Sokolana, Sutomore kod odmarališta Crvenog krsta, dok manji broj njih naseljava ostali dio teritorije.

Tabela 3. Broj pripadnika RE populacije po naseljima prema popisu iz 2011.god.

Opština / <i>Municipality</i>	Naselje / <i>Settlements</i>	Ukupno / total	Egipćani/ <i>Egyptians</i>	Romi/ <i>Roma</i>
Bar	Bar	13503	-	12
Bar	Bjeliši	1712	-	28
Bar	Celuga	1481	-	11
Bar	Đurmani	243	-	7
Bar	Papani	175	-	12
Bar	Polje	1869	-	49
Bar	Stari Bar	1865	22	30
Bar	Šušanj	2630	-	20
Bar	Sutomore	2004	-	18
Bar	Tomba	1187	-	6
Bar	Zagrade	364	-	8
UKUPNO:		27033	22	201

Bitno je pomenuti da su nabrojana naselja većinom romska i egipćanska, u kojima oni žive u relativno lošim uslovima, posebno kada je riječ o stambenim uslovima.

Politički faktori:

Na nivou Crne Gore postoji više značajnih dokumenata kojima se stvara okvir za inkluziju Roma i Egipćana.

Najznačajniji dokumenti su:

1. Strategija za socijalnu inkluziju Roma i Egipćanja u Crnoj Gori 2016-2020.
2. Izvještaj o sprovođenju Strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćanja u Crnoj Gori 2016-2020 za 2017.godinu.

⁹ PEST - analiza političkih, ekonomskih, socijalnih i tehnoloških faktora.

3. Nacionalni Akcioni plan za Dekadu uključenja Roma 2005-2015.
4. Zakoni o zabrani diskriminacije.
5. Strategija za smanjenje siromastva.
6. Nacionalna strategija zapošljavanja i razvoja ljudskih resursa za period 2016 -2020.
7. Opšti zakon o obrazovanju i vaspitanju.

Takođe, značajno je pomenuti I međunarodne dokumente koji stvaraju obavezu za crnogorsko društvo u pogledu inkluzije Roma i Egipćana kao što je npr. Konvencija UN o pravima djeteta, Evropska konvencija o ljudskim pravima, Evropska povelja o regionalnim i manjinskim jezicima itd.

Ekonomski faktori:

a) Zapošljavanje:

Na evidenciji Biroa rada Bar trenutno se nalazi 20 nezaposleno lice koji su se na dobrovoljnoj osnovi izjasnili kao pripadnici RE populacije i koji aktivno traže zaposlenje. Ovaj broj ne predstavlja realno stanje iz razloga što većina njih izbjegava da se izjasni da je pripadnik RE populacije.

Kada je u pitanju nivo kvalifikacije i stručne spreme sva lica iz ove populacije su lica bez zanimanja i stručne spreme, tj. predstavljaju nekvalifikovanu radnu snagu, neprilagođenu savremenim potrebama tržišta rada. U skladu sa tim uglavnom obavljaju poslove koji ne zahtijevaju posebna znanja i vještine (komunalni higijeničar, sakupljački poslovi, fizički poslovi, pomoćni poslovi u građevini itd.).

Većina pripadnika RE populacije svoju egzistenciju obezbjeđuje iz sive ekonomije gdje stiču minimalne prihode.

Pripadnici RE populacije imaju potpuno jednaka prava kada je u pitanju uključivanje u mjere APZ-a¹⁰.

Socijalni faktori:

b) Obrazovanje:

Sistem obrazovanja u Baru je organizovan kroz deset osnovnih, tri srednje škole i četiri fakulteta. U predškolski sistem obrazovanja su uključena dva privatna i jedan državni vrtić sa 11 vaspitnih jedinica.

Prema zvaničnim podacima Ministarstva Prosvjete Crne Gore za školsku 2019/2020 godinu osnovnu školu pohađa ukupno 84 djece RE populacije.

Brojčani prikaz RE djece koja pohađaju osnovnu školu:

- JUOŠ "Blažo Jokov Orlandić" – 18 (8 dječaka i 10 djevojčica)
- JUOŠ " Anto Đedović" – 5 (3 dječaka i 2 djevojčice)
- JUOŠ "Jugoslavija" – 4 (2 dječaka i 2 djevojčice)
- JUOŠ "Srbija" – 11 (2 dječaka i 9 djevojčica)
- JUOŠ "Meksiko" – 15 (10 dječaka i 5 djevojčice)
- JUOŠ "Kekec" – 31 (16 dječaka i 15 djevojčica)

¹⁰ Akcioni plan zapošljavanja

c) Zdravstvena zaštita:

Dom zdravlja : registrovano 266 pripadnika RE populacije. Od toga 123 žene i 143 muškarca. Ostali uglavnom nemaju zdravstvene knjižice niti izabranog doktora i samim tim ograničene su im mogućnosti korišćenja adekvatne zdravstvene zaštite.

Tehnološki faktori:

d) Stanovanje:

Kada je riječ o stanovanju i uslovima u kojima žive pripadnici/ce romske i egipćanske populacije, opšte je poznato da su u pitanju objekti i naselja koji su često nedostojni za život čovjeka. U pitanju su naselja koja su i teritorijalno izmještena u odnosu na sredine u kojima živi većinsko stanovništvo.

Veliki broj romskih i egipćanskih domaćinstava u opštini Bar živi u nelegalizovanim objektima, što stvara mnogobrojne dodatne probleme, jer je za ovakve objekte veoma teško obezbijediti podršku u smislu poboljšanja uslova stanovanja i obezbjeđivanja infrastrukture - struje, kanalizacije, asfalta.

Prema neformalnim podacima ukupan broj stanovnika u tim naseljima je 265.

Ta naselja nisu komunalno opremljena (nedostaje putna infrastruktura, struja, voda, kanalizacija). Žive u istrošenim barakama i dosta nehumanim uslovima.

Nemaju mogućnosti priključenja na elektro mreži niti upotrebu interneta i ostalih tehnoloških dostignuća.

STRATEŠKI CILJEVI I OBLASTI PRIMJENE

Shodno oblastima definisanim nacionalnom strategijom, socijalna inkluzija Roma i Egipćana ostvarivaće se kroz pet ključnih oblasti, i to:

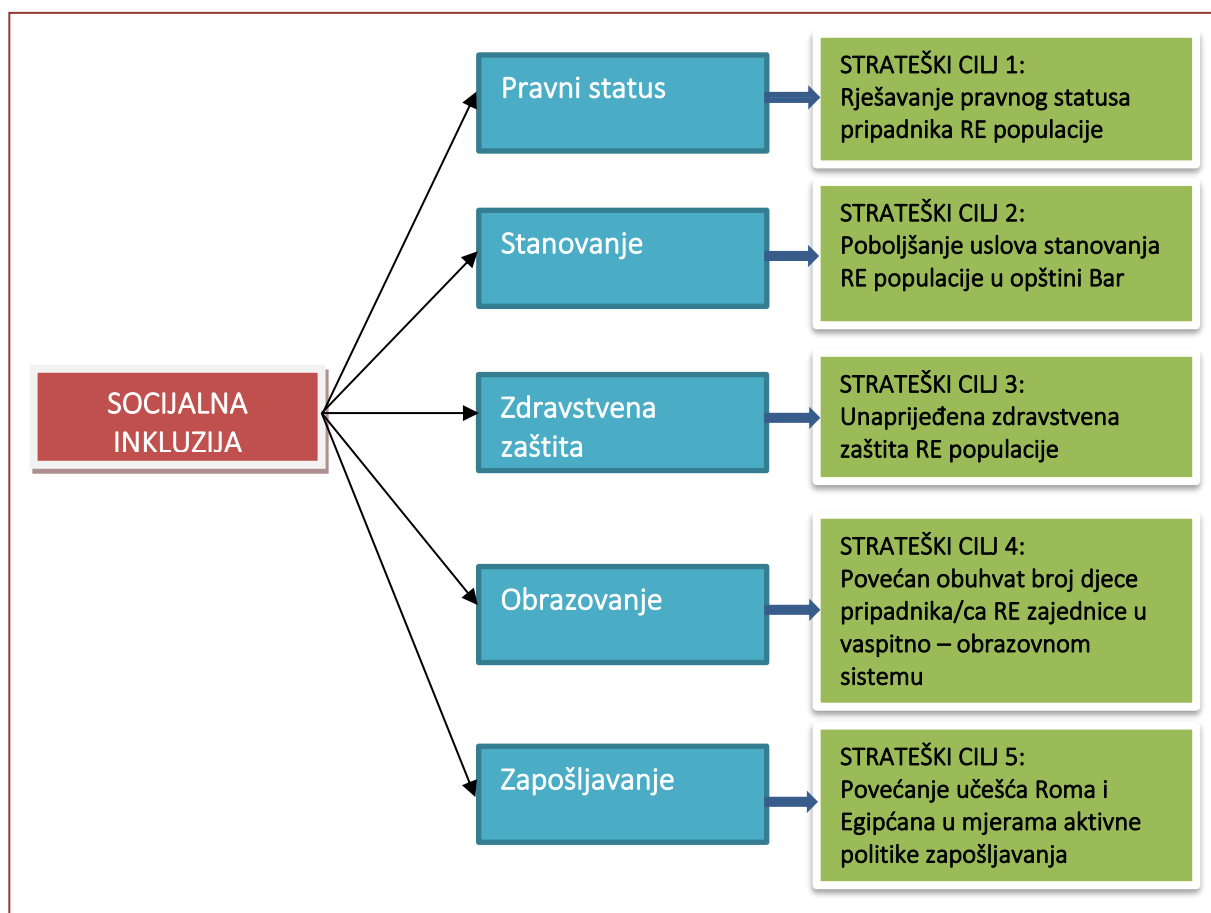
- pravni status
- stanovanje
- zdravstvena zaštita
- obrazovanje i
- zapošljavanje

Strateški dokument EU preporučuje najmanje četiri oblasti koje bi svaki dokument trebalo da obrađuje.

U planu je data SWOT kao i situaciona analiza, tj. statistički pregled oblasti koje se odnose na romsku i egipćansku populaciju na lokalnom nivou.

Takođe, postavljeni su ciljevi i posebne mjere/aktivnosti kako bi se pomenuti ciljevi dostigli.

Tabela 4. Ključne oblasti za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana

PRAVNI STATUS

○ *Analiza stanja*

Nejednake šanse Roma i Egipćana u pogledu učešća na tržištu rada, te ograničen pristup socijalnoj i zdravstvenoj zaštiti i obrazovanju, u velikoj mjeri su uzrokovani nereguliranim građansko- pravnim statusom, zbog čega su ova lica posebno izložena riziku od apatridije.¹¹

Glavni uzroci postojanja ovog problema su:

- Nedostatak ličnih dokumenata pripadnika RE populacije.

Ovaj uzrok se manifestuje kroz neposjedovanje ličnih dokumenata koji su neophodni za ostvarivanje svih drugih prava RE populacije. Takođe, izraženo je pitanje neupisanosti pripadnika RE populacije u registar rođenih i registar državljana u državama porijekla.

- Nedostatak baze podataka o pripadnicima RE populacije bez dokumenata.

Ovaj uzrok je izražen zbog nedostatka mogućnosti opštinskih službi za prikupljanje podataka sa terena.

- Nezakonit boravak pripadnika RE populacije na području Opštine Bar.

Ovo nezadovoljavajuće stanje uzrokovano je velikom mobilnošću kao način života dijela RE populacije ali i nedovoljnom informisanošću o prijavi za privremeni i stalni boravak.

- Nedostatak materijalnih sredstava za regulisanje pravnog statusa RE populacije.

Ovaj uzrok je značajno uslovljen nedostatkom planiranih sredstava za ovu namjenu na državnom i lokalnom nivou.

Strategija za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana 2016 - 2020 predviđa više mjera usmjerenih ka rješavanju pravnog statusa i ubrzanju postupka registracije djece rođene u Crnoj Gori izvan zdravstvenih ustanova, u skladu sa Strategijom za trajno rješavanje pitanja raseljena i interno raseljena lica u Crnoj Gori. Način i uslovi regulisanja pravnog statusa su definisani Zakonom o crnogorskom državljanstvu, Zakonom o strancima, Zakonom o matičnim registrima, kao i Zakonom o opštem upravnom postupku¹² koji propisuje vođenje upravnog postupka i potpunog utvrđivanja činjenica koje su od značaja za regulisanje statusa i Zakonom o vanparničnom postupku.¹³

¹¹ Vlade Crne Gore i Kosova su 2011. godine potpisale Sporazum o naknadnom upisu interno raseljenih lica sa Kosova koja borave u Crnoj Gori u registre rođenih, vjenčanih i umrlih, te registar državljana Kosova. Uz podršku UNHCR-a i OEBS-a, vlade Crne Gore i Kosova su posredstvom mobilnih timova pružale podršku u regulisanju pravnog statusa interno raseljenim licima sa teritorije Kosova i Metohije. Do kraja septembra 2016. godine, ovu vrstu podrške je iskoristilo 1339 lica koji su dobili kosovski pasoš ili su stekli pravni status u Crnoj Gori, dok 681 lice nije regulisalo svoj status, zbog propuštanja rokova za regulisanje pravnog statusa ili zbog nemogućnosti upisa činjenice rođenja. **Postoji zabrinutost da 300 lica romske i egipćanske populacije rođenih van zdravstvenih ustanova u Crnoj Gori i na Kosovu nije regulisalo svoj status.** *Alternativni izvještaj Koalicije NVO o socijalnoj integraciji Roma i Egipćana za 2016. godinu*, Mladi Romi, Podgorica, str. 6. Napomena: Koaliciju "Zajedno za uključivanje Roma u Crnu Goru kroz transparentne i održive javne politike" je oformila NVO Mladi Romi, a njen rad je podržan od strane Fondacije otvorenog društva i Evropske unije.

¹² "Službeni list CG", br. 56/2014, 20/2015, 40/2016 i 37/2017

¹³ Do usvajanja Zakona o strancima 2014. godine, pitanje pravnog statusa izbjeglih i interno raseljenih lica nije bilo regulisano na adekvatan, jedinstven način. Usvajanjem tog Zakona, izbjeglih i interno raseljenim licima je data mogućnost da uredi svoj pravni položaj u Crnoj Gori sticanjem statusa stranca sa trajnim ili privremenim boravkom u Crnoj Gori. Sa ciljem pružanja podrške ovim

➤ Ciljevi i mjere predviđene Akcionim planom

STRATEŠKI CILJ 1: Rješavanje pravnog statusa pripadnika RE populacije

Operativni cilj 1.1. Povećan broj pripadnika RE populacije sa ličnom dokumentacijom i prijavljenim privremenim i stalnim boravkom

Aktivnosti	Indikatori	Odgovornost	Vremenski okvir	Sredstva
1.1.1. Pružanje podrške kroz radionice, informisanje i motivaciju na terenu	Najmanje 2 radionice na kojima je učestvovalo najmanje 30 pripadnika RE populacije je dobilo informacije u vezi sa ličnim dokumentima	Sekretarijat za kulturu, sport i mlade, MUP	2020/2021/2022. godine.	300 eura (godišnje)
1.1.2. Besplatna pravna pomoć.	Pravnu pomoć dobilo najmanje 30 pripadnika RE populacije	Sekretarijat za kulturu, sport i mlade, MUP	2020/2021/2022. godine.	-
1.1.3. Uspostavljanje saradnje sa institucijama koje se bave izdavanjem ličnih dokumenata	Potpisan Sporazum o saradnji između Opštine Bar i MUP-a	Predsjednik Opštine Bar	2021.godine.	-

Operativni cilj 1.2. Stvaranje baze podataka o pripadnicima RE populacije koji ne poseduju lična dokumenta

Aktivnosti	Indikatori	Odgovornost	Vremenski okvir	Sredstva
1.2.1. Jačanje kadrovskih kapaciteta opštinskih službi za prikupljanje podataka sa terena	Njmanje 5 zaposlenih iz opštinskih službi učestvovalo u obuci o prikupljanju podataka o RE	Sekretarijat za kulturu, sport i mlade	2020.godine.	300 eura

Romima i Egipćanima da regulišu svoj status, MUP Crne Gore, Ministarstvo rada i socijalnog staranja i UNHCR su zaključili memorandum o saradnji 2014. godine. Takođe, MUP CG je omogućio podnošenje zahtjeva za regulisanje pravnog statusa raseljenim i interno raseljenim licima koja borave u Crnoj Gori samo na osnovu legitimacije raseljenog ili interno raseljenog lica. Ukoliko ova lica naknadno podnesu ličnu kartu države porijekla, dobiće privremeni boravak do tri godine. Ako pribave putnu ispravu države porijekla stižu pravni status stranca sa stalnim nastanjenjem u Crnoj Gori.

STANOVANJE

○ *Analiza stanja*

Oblast socijalnog stanovanja je u velikoj mjeri u nadležnosti lokalnih samouprava. Ključni instrument/mehanizam posredstvom koga se očekuje poboljšanje situacije stanovanja u romskoj i egipćanskoj populaciji jeste *Lokalni program socijalnog stanovanja* (u daljem tekstu: LPSS) koji Opština Bar do sada nema.

Strategijom je predviđeno da do kraja 2017. godine sve opštine donesu LPSS kojim se uređuju ova pitanja. Takođe, uvažavajući složenost problema cjelokupne populacije koja očekuje pomoć i podršku u oblasti socijalnog stanovanja, a u skladu sa posebno izraženom deprivacijom romske i egipćanske populacije, insistira se da lokalna samouprava pažljivo razmotri specifičnosti ove populacije u donošenju LAP-a.

Evidentno je da Romi i Egipćani žive u segregiranim naseljima, uglavnom u objektima koji nijesu legalizovani izgrađenim na opštinskom zemljištu, a u velikom broju slučajeva ne postoji ni zakonski način da se izvrši legalizacija što stvara mnogobrojne dodatne probleme, jer je za ovakve objekte veoma teško obezbijediti podršku u smislu poboljšanja uslova stanovanja i obezbjeđivanja komunalne infrastrukture.

Kada je riječ o stanovanju i uslovima u kojima žive pripadnici/ce romske i egipćanske populacije, opšte je poznato da su u pitanju objekti i naselja koji su često nedostojni za život čovjeka. U pitanju su naselja koja su i teritorijalno izmještena u odnosu na sredine u kojima živi većinsko stanovništvo.

Prema neformalnim podacima u tim naseljima ukupno živi 265 stanovnika.

Podaci sa terena pokazuju da u takvim, neuslovnim objektima živi oko 90% domaćinstava, i to uglavnom u barakama, limenim objektima, ili u objektima od drugog materijala. Od onih koji se mogu okvalifikovati kao uslovni, njih 10% živi u objektima koji su zidani ciglom i/ili blokovima. Kada je riječ o opremljenosti, podaci pokazuju da manji broj domaćinstva imaju kupatilo, struju, i kanalizaciju.

➤ Ciljevi i mjere predviđene Akcionim planom

STRATEŠKI CILJ 2: Poboljšanje uslova stanovanja RE populacije u opštini Bar

Operativni cilj 2.1. Unapređenje zakonske regulative o socijalnom stanovanju

Aktivnosti	Indikatori	Odgovornost	Vremenski okvir	Sredstva
2.1.1. Donošenje Lokalnog Programa socijalnog stanovanja(LPSS).	Usvojen LPSS	Sekretarijat za Opštu upravu	2021. god.	-
2.1.2 Donošenje Odluke o socijalnom stanovanju	Usvojena Odluka	Sekretarijat za Opštu upravu	2021. god.	-

Operativni cilj 2.2. Poboljšanje evidencije mogućih korisnika socijalnog stanovanja.

Aktivnosti	Indikatori	Odgovornost	Vremenski okvir	Sredstva
2.2.1. Identifikacija pripadnika RE populacije kao mogući korisnici socijalnog stanovanja.	Urađen spisak korisnika	Sek.za kulturu, sport i mlade	2021. god.	1000 eura

Operativni cilj 2.3. Određivanje urbanističke parcele za izgradnju objekta za socijalno stanovanje.

Aktivnosti	Indikatori	Odgovornost	Vremenski okvir	Sredstva
2.3.1. Identifikacija mogućih lokacija za izgradnju objekta za socijalno stanovanje.	Određena parcela za izgradnju objekta za socijalno stanovanje	Sekretarijat za uređenje prostora	2020/2021. god.	-
2.3.2. Donošenje lokalnog planskog dokumenta	Usvojeni LPD sa ucrtanom lokalcijom za izgradnju objekta	Sekretarijat za uređenje prostora	2020/2021. god.	-

Operativni cilj 2.4. Poboljšana saradnja sa organizacijama koje se bave finansiranjem projekata socijalnog stanovanja.

Aktivnosti	Indikatori	Odgovornost	Vremenski okvir	Sredstva
2.4.1. Potpisivanje Memoranduma o saradnji sa investitorom.	Potpisan Memorandum sa preciznim obavezama u izgradnji objekta	Predsjednik Opštine Bar	2021/2022. god.	-

ZDRAVSTVENA ZAŠTITA

○ *Analiza stanja*

Ključni problem koji je identifikovan analizom stanja jeste činjenica da veliki dio romske i egipćanske populacije nema dostupnost zdravstvenoj zaštiti. No, u ovom pogledu treba jasno definisati ključne faktore usled kojih je dostupnost ograničena. Naime, analiza pokazuje da je zdravstveni sistem dizajniran za besplatnu zdravstvenu zaštitu svih kategorija stanovništva, kao i da zdravstveni sistem ima ugrađene mehanizme za pomoć i podršku socijalno marginalizovanih društvenih skupina, pa prema tome i Roma i Egipćana. Problem je, međutim u tome što Romi i Egipćani u Crnoj Gori ne koriste sve mogućnosti i prednosti ovako dizajniranog zdravstvenog sistema. Prije svega, nizak nivo obrazovanja i informisanosti prouzrokovali su da su pripadnici/ce iz romske i egipćanse zajednice neinformisani o svojim pravima opšte, pa samim tim i o pravima iz oblasti zdravlja.

Problem neposjedovanja zdravstvene dokumentacije je prvi kojem se treba posvetiti, jer je uslov za ostvarivanje ovih prava. Istraživanja pokazuju da je i stav pripadnika/ca romske i egipćanske populacije prema ličnom zdravlju usmjeren na to da veliki broj njih smatra da im je zdravlje loše. Loš kvalitet stanovanja, neadekvatni higijensko-sanitarni uslovi, ekstremno siromaštvo i nizak stepen zdravstvene kulture utiču na zdravstveno stanje pripadnika RE populacije, što pokazuje kraći životni vijek u odnosu na opštu populaciju, te visoka stopa smrtnosti na nivou RE populacije i visok stepen mrtvorodene djece. Često nasilje nad ženama i djecom i rani brakovi i trudnoće takođe su uzročnici lošeg zdravlja ove populacije.

Funkcionisanje sistema zdravstvene zaštite na lokalnom nivou je primarno određeno zdravstvenom politikom i zakonskom regulativom, kao i potrebama i mogućnostima lokalne zajednice. U skladu sa Zakonom o zdravstvenoj zaštiti i Zakonom o zdravstvenom osiguranju, sistem zdravstvene zaštite je organizovan na tri nivoa:

- **primarni**, kojeg čine domovi zdravlja, u kojima je nosilac zdravstvene zaštite izabrani doktor u ambulanti, odnosno timovi izabranih doktora, i Zavod za hitnu medicinsku pomoć Crne Gore
- **sekundarni**, kojeg čine opšte i specijalne bolnice, gdje se zdravstvena zaštita obezbjeđuje preko specijalističkih ambulanti i bolničkih postelja,
- **tercijarni**, kojeg čine Klinički centar Crne Gore i Institut za javno zdravlje.

Strategijom za socijalnu inkluziju roma i egipćana u Crnoj Gori 2016 - 2020 je definisana potreba da se uspostavi medijacija između zdravstvenog sistema i pripadnika romske i egipćanske populacije. Drugim riječima, potrebno je uspostaviti „most“ posredstvom kog će pripadnici romske i egipćanske populacije ostvariti prava koja imaju u okviru definisanog zdravstvenog sistema. Stoga je ključna mjera koja se predviđa za ovu svrhu uvođenje instituta Saradnik u socijalnoj inkluziji Roma i Egipćana u oblasti zdravstva. Osnovna uloga koju će saradnici imati jeste aktivna komunikacija sa romskom i egipćanskom zajednicom i njihovo uključivanje u sistem zdravstvene zaštite. Na ovaj način se ostvaruje mogućnost da se premosti jaz između potreba Roma i Egipćana sa jedne, i onoga što im nudi zdravstveni sistem sa druge strane.

➤ Ciljevi i mjere predviđene Akcionim planom

STRATEŠKI CILJ 3: Unaprijeđena zdravstvena zaštita RE populacije

Operativni cilj 3.1. Veći obuhvat zdravstvenim zaštitom/osiguranjem RE populacije

Aktivnosti	Indikatori	Odgovornost	Vremenski okvir	Sredstva
3.1.1. Organizovati godišnje akcije prijavljivanja neprijavljene romske dece u matične evidencije građana i izdavanje zdravstvenih legitimacija	Najmanje 10 prijavljene RE djece u matičnim evidencijama Najmanje 50 RE djece obuhvaćene primarnom zdravstvenom zaštitom	Sek.za kulturu, sport i mlade , (Min. Zdrav. CG Direktorat za zdravstvenu zaštitu NVO MUP)	2020/2021/2022. godine. (stalna aktivnost)	300 eura (godišnje)

Operativni cilj 3.2. Povećanje informisanosti o pravima iz oblasti zdravstvene zaštite

Aktivnosti	Indikatori	Odgovornost	Vremenski okvir	Sredstva
3.2.1. Informativne emisije u medijima	Realizovane namanje 4 emisije godišnje	Sek.za kulturu, sport i mlade , (JLE Radio Bar)	2020/2021/2022. godine (stalna aktivnost)	500 eura (godišnje)
3.2.2 Predavanja i edukativne informativne radionice	Najmanje 30 pripadnika RE populacije je učestvovalo na 6 edukativnih radionica (2 radionice godišnje)	Sek.za kulturu, sport i mlade , (NVO, Škole)	2020/2021/2022. godine. (II kvartal)	400 eura (godišnje)
3.2.3 Izrada i distribucija edukativnog materijala	Distribuirano 150 primjeraka edukativnog materijala	Sek.za kulturu, sport i mlade (NVO)	2021/2022.god. (II kvartal)	500 eura

Operativni cilj 3.3. Povećana informisanost RE o važnosti preventivnih programa

Aktivnosti	Indikatori	Odgovornost	Vremenski okvir	Sredstva
3.3.1. Kampanja o značaju reproduktivnog zdravlja, sa naglaskom na žene Romkinje i Egipćanke	Najmanje 50 žena RE informisano o značaju reproduktivnog zdravlja na 6 radionica (2 radionice god.)	Sek.za kulturu, sport i mlade (Min. Zdrav. CG DZ)	2020/2021/2022. godine. (stalna aktivnost)	500 eura (godišnje)

3.3.2 Kampanja o infektivnim bolestima, sa naglaskom na žene Romkinje i Egipćanke	Najmanje 50 žena RE informisano o infektivnim bolestima na 6 radionica (2 radionice godišnje)	Sek.za kulturu, sport i mlade (NVO)	2020/2021/ 2022. godine. (II kvartal)	500 eura (godišnje)
3.3.3 Kampanje terenske vakcinacije RE djece	Vakcinisano najmanje 50 djece	Sek.za kulturu, sport i mlade (Dom zdravlja)	2020/2021/2022. godine.	500 eura (godišnje)

Operativni cilj 3.4. Uspostavljanje medijatora u zdravstvenim ustanovama

Aktivnosti	Indikatori	Odgovornost	Vremenski okvir	Sredstva
3.4.1. Uspostavljanje instituta „Saradnik u socijalnoj inkluziji Roma i Egipćana u oblasti zdravstva“	Zapošljen “Saradnik” u 2021 godini	Sek.za kulturu, sport i mlade (Min Zdrav CG DZ Bar)	2021.god. (II kvartal)	EU fondovi

OBRAZOVANJE

○ *Analiza stanja*

Prema *Zakonu o osnovnom obrazovanju i vaspitanju* (Čl.4)¹⁴, osnovno obrazovanje i vaspitanje je obavezno za svu djecu uzrasta od šest do petnaest godina života. Kako je prisustvo na predavanjima tokom osnovnog obrazovanja obavezno, država Crna Gora ima obavezu da osigura da sva djeca pomenute dobi pohađaju nastavu, bez obzira na pol, rasu, vjeru, socijalno porijeklo ili drugo lično svojstvo.

Strategijom je predviđeno da se primjenom predloženih mjera do 2020. godine procenat upisane djece u vrtiće u Crnoj Gori poveća na 40% (sa sadašnjih 21.5%).

Sistem obrazovanja u Baru je organizovan kroz deset osnovnih, tri srednjih škola i četiri fakulteta. U predškolski sistem obrazovanja su uključena dva privatna i jedan državni vrtić. Obrazovanje se ne sprovodi na manjinskom jeziku, sem u JU OŠ "Đerđ Kastrioti Skenderbeu" u Ostrosu gdje se nastava izvodi na albanskom jeziku. Ni jedan od nastavnika ne govori niti razumije romski jezik.

Obrazovni nivo pripadnika RE populacije na području opštine Bar, kao i u Crnoj Gori, izuzetno je nizak. Činjenica je da još uvijek imamo roditelje koji svoju djecu ne dovode u školu ili im zabranjuju da istu pohađaju. Kao razloge za to roditelji navode siromaštvo i nedostatak finansijskih sredstava za obezbijedivanje školskog pribora, udžbenika, elementarnih higijenskih uslova, odjeće, obuće kao i nedostatak prijatnog ambijenta za učenje.

Osvješćivanje porodice u prepoznavanju i razumijevanju značaja obrazovanja je ključni preduslov za integraciju romske i egipćanske zajednice. Zato u cilju podizanja svijesti o značaju obrazovanja potrebno je organizovati što više kampanja za upise u vrtić, osnovnu i srednju školu kao i na fakultet.

Veliki broj odrasle populacije je nepismeno, što je osnovni uzrok za loš društveni položaj, ekstremno siromaštvo, prisustvo predrasuda i stereotipa, marginalni položaj pripadnika ove etničke zajednice i njihovo uključivanje u društveni i ekonomski život.

Obrazovanju se mora posvetiti posebna pažnja, kao osnovnom preduslovu za emancipaciju, doslednije ostvarivanje individualnih i kolektivnih prava i sloboda, veću društvenu uključenost, izlazak iz ekstremnog siromaštva i „silazak“, sa društvenih margina RE populacije.

Ovo se posebno odnosi na obrazovanje djece. Značaj predškolskog obrazovanja ogleda se u tome da djeca baš u tom periodu uče jezik, formiraju navike, uče pravila ponašanja, razvijaju svoje intelektualne sposobnosti itd. Kako bi roditelji shvatili značaj obrazovanja neophodno je dodatno ih informisati o značaju ranog razvoja, mogućnostima i načinima upisa djece i podržati ih u namjeri da svoju djecu smjeste u vaspitnu grupu.

Značaj predškolskog obrazovanja je precizno adresiran u Strategiji. On određuje da li će djeca romske i egipćanske populacije u obrazovnom sistemu imati jednake šanse. Usljed niskog obrazovanja romske i egipćanske punoljetne populacije, jezičke barijere u porodicama u kojima se govori isključivo romski i/ili albanski jezik romska i egipćanska djeca su u bitno lošijem položaju kada je riječ o usvajanju osnovnih znanja i kulturnog kapitala koji je potreban za uspješnost školovanja u osnovnom obrazovanju. Prema tome, osim uloge romskih i egipćanskih Saradnika, potrebne su posebne mjere kako bi se povećao stepen upisa romske i egipćanske djece u vrtiće i/ili osmislili alternativni oblici predškolskog obrazovanja koji treba da nadomjeste gore pomenute deficite.

U prethodnom periodu pokazalo se da je dosadašnja praksa pripremnih vrtića efikasna.

¹⁴ („Sl. list RCG“, br 64/2002, 49/2007, „Sl. list CG“, br. 45/2010, 40/2011 i 39/2013)

Praksa je pokazala da sva djeca koja pohađaju pripremne vrtiće uspješno završavaju prvi razred, a istovremeno se smanjuje i *drop-out*.

Tabela 4. Brojčani prikaz RE djece koja pohađaju Javnu predškolsku ustanovu:

Predškolska ustanova	Uzrast	M	Ž	Ukupno
JPU "Vukosava Ivanović-Mašanović"	srednja jaslena grupa	0	1	1
JPU "Vukosava Ivanović-Mašanović"	starija vaspitna grupa	1	1	2
JPU "Vukosava Ivanović-Mašanović"	trosatni program za uzrast od 3 do 6 godina	0	1	1
		1	3	4

Takođe, roditelje je potrebno osvješćivati u pravcu razumijevanja značaja osnovnog obrazovanja i ukazivati im na to da su oni djeci najveća podrška. Osvješćivanje porodice u prepoznavanju i razumijevanju značaja obrazovanja je ključni preduslov za integraciju romske i egipćanske zajednice.

Tabela 5. Brojčani prikaz RE djece koja pohađaju osnovnu školu:

JU Osnovna škola	Razred	M	Ž	Ukupno
Anto Đedović	II	1	0	2
Anto Đedović	IV	0	1	1
Anto Đedović	VII	2	0	2
Anto Đedović	IX	1	1	1
Blažo Jokov Orlandić	I	0	2	5
Blažo Jokov Orlandić	III	0	0	7
Blažo Jokov Orlandić	IV	1	2	2
Blažo Jokov Orlandić	V	2	1	3
Blažo Jokov Orlandić	VI	1	0	2
Blažo Jokov Orlandić	VII	1	2	2
Blažo Jokov Orlandić	VIII	0	0	2
Blažo Jokov Orlandić	IX	3	3	1
Jugoslavija	I	1	0	2
Jugoslavija	VII	1	0	2
Jugoslavija	VIII	0	2	4
Kekec	I	1	0	1
Kekec	II	3	2	2
Kekec	III	1	3	1
Kekec	IV	1	1	3
Kekec	V	2	1	2
Kekec	VI	5	3	1
Kekec	VIII	2	5	1
Kekec	IX	1	0	1
Meksiko	I	1	1	2
Meksiko	III	1	2	1

Meksiko	IV	1	1	1
Meksiko	VI	3	1	4
Meksiko	VIII	2	0	2
Meksiko	IX	2	0	1
Srbija	I	0	1	2
Srbija	II	0	3	3
Srbija	III	0	2	3
Srbija	IV	2	0	
Srbija	V	0	2	
Srbija	VIII	0	1	
UKUPNO		41	43	84

Usljed identifikovanog visokog napuštanja osnovne škole, kao i nepotpunog obuhvata romske djece upisom u osnovne škole, razumljiv je i podatak da sasvim mali broj romske djece upisuje srednju školu (9 dječaka i 5 djevojčica)¹⁵.

Veliki drop-out pokazatelj je da se više pažnje mora posvetiti upisu i praćenju pohađanja srednjih škola, kao i njihovoj promociji u osnovnim školama.

Osnovni instrument kojim se želi povećati stepen upisa i smanjenje napuštanja škole jeste uvođenje u sistem standarda zanimanja "Saradnik u socijalnoj inkluziji za Rome i Egipćane u oblasti obrazovanja" (nadalje: Saradnik). Ključni cilj Saradnika jeste da obezbijedi konstantnu komunikaciju na relaciji romska i egipćanska zajednica-obrazovni sistem.

Preporuke EU kao i praksa nekih zemalja (Portugal, Švedska i Rumunija) koje su implementirale NRIS¹⁶ ukazuju da romski i egipćanski medijatori u obrazovanju imaju značajnu ulogu u postizanju predviđenih ciljeva.

Trebalo bi uvesti sistem nagrađivanja kako bi se obezbijedila podrška prilikom zapošljavanja svih onih koji redovno završe srednju školu.

Kako je jako mali broj pripadnika/ca romske i egipćanske zajednice koji završe srednju školu, svim onim koji završe srednju školu nužno je obezbijediti podršku prilikom upisa na fakultet, kako bi svojim primjerom podstakli pripadnike/ce svoje zajednice da budu inicijatori i nosioci promjena i time podstaknu istu na otvorenost grupe.

Tabela 6. Brojčani prikaz RE učenika koji pohađaju srednju školu:

ŠKOLE	Razred	M	Ž	Ukupno
JU Srednja stručna škola	I	1	0	1
JU Srednja stručna škola	II	3	3	6
JU Srednja stručna škola	III	2	0	2
Srednja ekonomsko-ugostiteljska škola	I	2	0	2
Srednja ekonomsko-ugostiteljska škola	II	1	1	2
Srednja ekonomsko-ugostiteljska škola	III	0	1	1
		9	5	14

¹⁵ Zvanični podaci Ministarstva prosvjete Crne Gore za školsku 2019/2020 godinu.

¹⁶ Evropski okvir za nacionalne Strategije za integraciju Roma (eng.: National Roma Integration Strategies)

Usljed niskog obrazovanja romske i egipćanske punoljetne populacije, neophodno je organizovati kurseve opismenjavanja i stručnog osposobljavanja odraslih što se temelji na principu doživotnog učenja. Glavna karakteristika i cilj obrazovanja odraslih trebala bi da bude ekonomsko osnaživanje pojedinca i smanjenje rizika od nezaposlenosti. Ono treba da utiče na razvoj pojedinca i ambijenta povoljnog za svakog građanina.

➤ Ciljevi i mjere predviđene Akcionim planom

STRATEŠKI CILJ 4: Povećan obuhvat broj djece pripadnika/ca romske i egipćanske zajednice u vaspitno – obrazovnom sistemu

Operativni cilj 4.1. Poboljšana informisanost pripadnika RE populacije o značaju i uslovima obrazovanja

Aktivnosti	Indikatori	Odgovornost	Vremenski okvir	Sredstva
4.1.1. Individualno, grupno ili javno informisanje putem brošura i medija.	Najmanje 2 godišnjih organizovanih informativnih kampanja	Sekretar sekretarijata za kulturu, sport i mlade	2020/2021/2022. godine.	500 eura (godišnje)
4.1.2 Organizovati informativne kampanje namijenjene roditeljima, sa posebnim osvrtom na pravo na besplatno pohađanje vrtića	Najmanje 30 roditelja RE učestvovalo na 6 radionica na temu predškolsko vaspitanje i obrazovanje djece	Sekretar sekretarijata za kulturu, sport i mlade	2020/2021/2022. godine. (II kvartal)	500 eura (godišnje)
4.1.3. Organizovanje edukativnih radionica o značaju osnovnog obrazovanja	Najmanje 30 roditelja RE učestvovalo na 6 radionica na temu značaj osnovnog obrazovanja	Sekretar sekretarijata za kulturu, sport i mlade	2020/2021/2022. godine. (II kvartal)	500 eura (godišnje)

Operativni cilj 4.2. Poboljšana pismenost i stručna osposobljenost odraslih

Aktivnosti	Indikatori	Odgovornost	Vremenski okvir	Sredstva
4.2.1 Organizovanje kurseva za opismenjavanje pripadnika RE populacije starosne dobi od 15 god.i starijih.	Najmanje 30 RE pohađalo kurs opismenjavanja	Sekretar sekretarijata za kulturu, sport i mlade	2020/2021/2022 Jednom godišnje	1000 eura (godišnje)

4.2.2. Ukazivanje na značaj nastavka školovanja nakon završetka osnovne škole i promocija srednjih škola	Najmanje 40 učenika učestvovalo na radionici o značaju školovanja (1 radionica godišnje)	Sekretar sekretarijata za kulturu, sport i mlade	2020/2021/2022 Jednom godišnje (maj, kraj školske godine)	200 eura (godišnje)
---	--	--	--	---------------------

Operativni cilj 4.3. Smanjenje ranog napuštanja školovanja

Aktivnosti	Indikatori	Odgovornost	Vremenski okvir	Sredstva
4.3.1. Uvođenje Saradnika u u socijalnoj inkluziji Roma i Egipćana i otvaranje kancelarije za RE populaciju	Zaposlena 2 saradnika u socijalnoj inkluziji RE	Sekretarijat za kulturu, sport i mlade (Ministarstvo prosvjete, Opština Bar)	2020.god.	1000 eura
4.3.2. Detektovanje problema i uključivanje nadležnih institucija u sprečavanju ranih ugovorenih brakova i prosjačenja kod djece.	Spriječeno najmanje 5 ranih ugovorenih brakova kod djece.	Sekretarijat za kulturu, sport i mlade	2020/2021/2022 Kontinuirano	

Operativni cilj 4.4. Prevencija izopštavanja djece RE populacije od strane svojih vršnjaka

Aktivnosti	Indikatori	Odgovornost	Vremenski okvir	Sredstva
4.4.1. Edukacija RE i većinske populacije o pitanjima manjinskih naroda	Održano 1 predavanje godišnje uz učešće najmanje 30 učenika	Sekretarijat za kulturu, sport i mlade	Kontinuirano	400 eura (godišnje)
4.4.2. Radionice o suzbijanju stereotipa i predrasuda	Najmanje 180 djece učestvovalo na 6 radionica na temu suzbijanje sterotipa (2 radionice godišnje)	Sekretarijat za kulturu, sport i mlade (NVO)	2021/2022. (dva put godišnje)	800 eura (godišnje)

ZAPOŠLJAVANJE

○ *Analiza stanja*

Na evidenciji Biroa rada Bar trenutno se nalazi 20 nezaposlenih lica¹⁷ koja su se na dobrovoljnoj osnovi izjasnila kao pripadnici RE populacije i koja aktivno traže zaposlenje.

Od tog broja 6 je žena i 14 muškaraca. Ovdje treba naglasiti da ovaj broj ne predstavlja realno stanje iz razloga što većina njih izbjegava da se izjasni da je pripadnik RE populacije.

Kada je u pitanju nivo kvalifikacije i stručne spreme sva lica iz ove populacije koja se nalaze na evidenciji Biroa rada Bar i aktivni su tražiocu zaposlenja, su lica bez zanimanja i stručne spreme, tj. predstavljaju nekvalifikovanu radnu snagu neprilagođenu savremenim potrebama tržišta rada. U skladu sa tim, uglavnom obavljaju poslove koji ne zahtjevaju posebna znanja i vještine, dakle niskokvalifikovane poslove, kao što su sitni zanatski poslovi, poslovi komunalnog higijeničara, čistačice, fizički poslovi, pomoćni poslovi u turizmu i ugostiteljstvu, građevini i sl.

Informisanje Roma o tome na koji način mogu doći do zaposlenja bitan je element u pronalaženju istog. U tom smislu uloga savjetodavca je da ih informiše o slobodnim radnim mjestima koji su u nivou njihove stručne kvalifikacije i zanimanja, kao i o programima obrazovanja i osposobljavanja odraslih a koji se sprovode posredstvom ZZZCG.

U tom smislu veoma je bitno da nezaposlena lica naglase koja su njihova interesovanja i za šta bi voljeli da se obučavaju, kako bi u slučaju realizovanja konkretnih obuka, ista mogla biti uključena u program. Treba naglasiti da pripadnici RE populacije imaju potpuno jednaka prava kao i sva ostala lica kada je u pitanju uključivanje u programe APZ-a¹⁸.

Takođe, u aplikaciji ZZZCG postoji stavka koja se tiče pozitivne diskriminacije i omogućava identifikovanje RE populacije (na dobrovoljnoj osnovi), kako bi im bilo omogućeno uključivanje u programe kreirane samo za njih. Finansijski okvir za realizaciju aktivnosti i Programa rada za 2019 godinu ZZZCG definiše se u skladu sa Zakonom o budžetu CG za 2019 godinu, te je za programe namjenjene RE populaciji ove godine izdvojeno 50,000.00 €.

Romska populacija je redovno angažovana u programima javnih radova koji se organizuju zbog sprovođenja programa socijalne zaštite, obrazovnih i kulturnih programa, programa za zaštitu prirode, komunalnih i drugih programa, koji se temelje na društveno korisnom, neprofitnom radu.

Takođe, ranijih godina ZZZCG je u saradnji sa UNDP-em sproveo projekat „Smanjenje ugroženosti domicilne RAE populacije u Crnoj Gori“ čiji je glavni cilj bio unapređenje profesionalnih kvalifikacija Roma i stvaranje šansi za njihov bolji uspjeh na tržištu rada.

U okviru projekta polaznici su se obučavali za zanimanja nižeg stepena stručnosti, a između ostalih jednom polazniku iz opštine Bar je pružena podrška za otpočinjanje sopstvenog biznisa u vidu dodjele granta. Lice je bespovratna sredstva iskoristilo za unapređenje limarske radnje.

ZZZCG je sprovodio i druge projekte koji su podrazumjevali osposobljavanje Roma za tržište rada. Uspješnost samih projekata prije svega zavisi i od same motivisanosti, istrajnosti i želje pripadnika ove populacije da aktivno učestvuju u istim. Glavni problem je i nepovjerenje Roma prema institucijama, nemotivisanost za aktivno traženje zaposlenja, strah od gubitka MOP-a, nemogućnost učestvovanja u dužim obukama koje zahtjevaju redovno pohađanje i posvećenost, nemogućnost učešća na konkursima za dodjelu kredita (nedostatak garancija u vidu nekretnina i žirana za uzimanje kredita), predrasude poslodavaca koji izbjegavaju radno anagažovanje pripadnika RE populacije i slično.

¹⁷ Podaci sa Biroa rada Bar od 01.04.2019.godine

¹⁸ Aktivna politika zapošljavanja

Iz navedenih razloga većina Roma svoju egzistenciju obezbjeđuje prihodima iz sive ekonomije, gdje stižu minimalne prihode obavljajući najniže poslove.

Dakle, problem je vrlo kompleksan i u njegovom rješavanju moraju biti uključene sve relevantne institucije koje će raditi na osnaživanju i motivisanju Roma da aktivno učestvuju u društvenom životu i budu vidljiviji na tržištu rada. Takođe, neophodno je raditi i na edukaciji poslodavaca i cjelokupne društvene sredine u smislu eliminisanja predrasuda i pružanja jednakih šansi i mogućnosti pripadnicima RE populacije, kako bi oni mogli da ostvare svoja prava, između ostalog, i po osnovu rada, i povećaju svoju zapošljivost i radne potencijale.

➤ Ciljevi i mjere predviđene Akcionim planom

STRATEŠKI CILJ 5: Povećanje učešća Roma i Egipćana u mjerama aktivne politike zapošljavanja

Operativni cilj 5.1. Poboljšana informisanost pripadnika RE populacije o mogućnostima i uslovima zapošljavanja, pravima i obavezama nezaposlenih lica i aktivnostima ZZZCG-biro rada Bar

Aktivnosti	Indikatori	Odgovornost	Vremenski okvir	Sredstva
5.1.1. Uspostavljanje instituta „Saradnik u socijalnoj inkluziji Roma i Egipćana u oblasti zapošljavanja“	Zaposljeni “Saradnik” u 2021 godini	Sekretarijat za kulturu, sport i mlade (Ministarstvo rada i socijalnog staranja ZZZCG Biro rada Bar)	2021.god. (II kvartal)	EU fondovi
5.1.2. Organizovanje info sesija na terenu od strane mobilnog tima	Održane 2 infosesije godišnje uz učešće najmanje 15 osoba	Sekretarijat za kulturu, sport i mlade	2020-2021-2022	200 eura godišnje Budžet Opštine Bar
5.1.3. Individualno savjetovanje, individualni plan zapošljavanja, grupno informisanje	Najmanje 10 individualnih planova i informisanih pripadnika RE populacije	Sekretarijat za kulturu, sport i mlade (Savjetnici u Birou rada Bar)	2020, 2021, 2022 Jednom godišnje	Redovna sredstva iz budžeta ZZZCG

Operativni cilj 5.2. Povećan broj Roma uključenih u programe obrazovanja i osposobljavanja odraslih

Aktivnosti	Indikatori	Odgovornost	Vremenski okvir	Sredstva
5.2.1 Pripremanje pripadnika RE populacije za učešće u programima obrazovanja i osposobljavanja	Najmanje 10 pripremljenih lica pripadnika RE populacije	Sekretarijat za kulturu, sport i mlade	2020-2022	Sredstva iz budžeta ZZZCG planirana za realizaciju programa APZ-a za tekuću godinu

5.2.2 Uključivanje u programe obrazovanja za sticanje ključnih vještina i stručne kvalifikacije	Najmanje 10 pripadnika RE populacije uključenih u programe	Sekretarijat za kulturu, sport i mlade	2020-2022	Sredstva iz budžeta ZZZCG planirana za realizaciju programa APZ-a za tekuću godinu
--	--	--	-----------	--

Operativni cilj 5.3. Povećana uključenost pripadnika RE populacije u programe javnih radova

Aktivnosti	Indikatori	Odgovornost	Vremenski okvir	Sredstva
5.3.1. Pripremanje pripadnika RE populacije za učešće u javnim radovima	Najmanje 10 pripremljenih lica pripadnika RE populacije Najmanje 5 uključenih lica pripadnika RE populacije	Sekretarijat za kulturu, sport i mlade	2020, 2021, 2022 (Kontinuirano)	Sredstva iz budžeta ZZZCG planirana za realizaciju programa APZ-a za tekuću godinu
5.3.2 Promocija konkursa javnih radova kod lokalnih NVO organizacija, udruženja i javnih ustanova u cilju povećanja učešća pripadnika RE populacije u istim	Najmanje 5 informisanih javnih izvođača	Sekretarijat za kulturu, sport i mlade	2020-2022	Sredstva iz budžeta ZZZCG planirana za realizaciju programa APZ-a za tekuću godinu

Operativni cilj 5.4. Stimulisanje poslodavaca za zapošljavanje pripadnika RE populacije

Aktivnosti	Indikatori	Odgovornost	Vremenski okvir	Sredstva
5.4.1. Sprovođenje antidiskriminacionih kampanja za zapošljavanje pripadnika RE populacije	Jedna kampanja godišnje i najmanje 10 informisanih poslodavaca Najmanje 1 pripadnik RE populacije zaposlen na određeno ili neodređeno vrijeme	Sekretarijat za kulturu, sport i mlade	2020/2021/2022. godine.	400 eura godišnje

➤ Jačanje kapaciteta lokalne samouprave

STRATEŠKI CILJ 6: Jačanje kapaciteta lokalne samouprave za socijalnu inkluziju roma i egipćana

Operativni cilj 6.1. Unaprijeđen pravni osnov za sprovođenje terenskih aktivnosti u prikupljanju podataka od korisnika

Aktivnosti	Indikatori	Odgovornost	Vremenski okvir	Sredstva
6.1.1 Izmjena Akta o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta	U aktu izmijenjeni opisi poslova za pojedina radna mjesta i stvorena obaveza prikupljanja podataka na terenu u direktnoj, neposrednoj komunikaciji sa korisnicima.	Sekretarijat za kulturu, sport i mlade	III kvartal 2020 godine.	-

Operativni cilj 6.2. Unaprijeđeni kapaciteti službenika za sprovođenje terenskih aktivnosti u prikupljanju podataka od korisnika

6.1.2 Obuka za zaposlene o prikupljanju podataka od korisnika	Najmanje 20 zaposlenih obučeno za prikupljanje podataka, metodologiju participativnog istraživanja	Sekretarijat za kulturu, sport i mlade	IV kvartal 2020	2000 eura (Međunarodni donatori)
--	--	--	-----------------	----------------------------------

FINANSIRANJE

Budžet

Stavka	Iznos po godinama			Total
	2020	2021	2022	
Strateški cilj 1. Rješavanje pravnog statusa pripadnika RE populacije	600,00 €	300,00€	300,00€	1.200,00€
Operativni cilj 1.1 Povećan broj pripadnika RE populacije sa ličnom dokumentacijom i prijavljenim privremenim i stalnim boravkom	300,00€	300,00€	300,00€	900,00€
Operativni cilj 1.2 Stvaranje baze podataka o pripadnicima RE populacije koji ne poseduju lična dokumenta	300,00€	-	-	300,00€
Strateški cilj 2 Poboljšanje uslova stanovanja RE populacije u opštini Bar		1.000,00€		1.000,00€
Operativni cilj 2.1 Unapređenje zakonske regulative o socijalnom stanovanju	-	-	-	-
Operativni cilj 2.2 Poboljšanje evidencije mogućih korisnika socijalnog stanovanja	-	1.000,00€	-	1.000,00€
Operativni cilj 2.3 Određivanje urbanističke parcele za izgradnju objekta za socijalno stanovanje	-	-	-	-
Operativni cilj 2.4 Poboljšana saradnja sa organizacijama koje se bave finansiranjem projekata socijalnog stanovanja	-	-	-	-
Strateški cilj 3 Unaprijeđena zdravstvena zaštita RE populacije	2.700,00€	3.200,00€	3.200,00€	9.100,00€
Operativni cilj 3.1 Veći obuhvat zdravstvenim zaštitom/osiguranjem RE populacije	300,00€	300,00€	300,00€	900,00€
Operativni cilj 3.2 Povećanje informisanosti o pravima iz oblasti zdravstvene zaštite	900,00€	1.400,00€	1.400,00€	3.700,00€

Operativni cilj 3.3 Povećana informisanost RE o važnosti preventivnih programa	1.500,00€	1.500,00€	1.500,00€	4.500,00€
Operativni cilj 3.4 Uspostavljanje medijatora u zdravstvenim ustanovama	-	-	-	-
Strateški cilj 4 Povećan obuhvat broj djece pripadnika/ca romske i egipćanske zajednice u vaspitno – obrazovnom sistemu	4.100,00€	3.900,00€	3.900,00€	11.900,00€
Operativni cilj 4.1 Poboljšana informisanost pripadnika RE populacije o značaju i uslovima obrazovanja	1.500,00€	1.500,00€	1.500,00€	4.500,00€
Operativni cilj 4.2 Poboljšana pismenost i stručna osposobljenost odraslih	1.200,00€	1.200,00€	1.200,00€	3.600,00€
Operativni cilj 4.3 Smanjenje ranog napuštanja školovanja	1.000,00€	-	-	1.000,00€
Operativni cilj 4.4 Prevenција izopštavanja djece RE populacije od strane svojih vršnjaka	400,00€	1.200,00€	1.200,00€	2.800,00€
Strateški cilj 5 Povećanje učešća Roma i Egipćana u mjerama aktivne politike zapošljavanja	600,00€	600,00€	600,00€	1.800,00€
Operativni cilj 5.1 Poboljšana informisanost pripadnika RE populacije o mogućnostima i uslovima zapošljavanja, pravima i obavezama nezaposlenih lica i aktivnostima ZZZCG - biro rada Bar	200,00€	200,00€	200,00€	600,00€
Operativni cilj 5.2 Povećan broj Roma uključenih u programe obrazovanja i osposobljavanja odraslih	-	-	-	-
Operativni cilj 5.3 Povećana uključenost pripadnika RE populacije u programe javnih radova	-	-	-	-
Operativni cilj 5.4 Stimulisanje poslodavaca za zapošljavanje pripadnika RE populacije	400,00€	400,00€	400,00€	1.200,00€

Strateški cilj 6 Jačanje kapaciteta lokalne samouprave za inkluziju roma i egipćana	2.000,00€	-	-	2.000,00€
Operativni cilj 6.1. Unaprijeđen pravni osnov za sprovođenje teranskih aktivnosti u prikupljanju podataka od korisnika ovog strateškog plana	-	-	-	-
Operativni cilj 6.2. Unaprijeđeni kapaciteti službenika za sprovođenje teranskih aktivnosti u prikupljanju podataka od korisnika	2.000,00€	-	-	-
TOTAL	10.000,00€	9.000,00€	8.000,00€	27.000,00€

MONITORING REALIZACIJE PLANA

Monitoring i evaluacija predstavljaju veoma važan segment implementacije svakog strateškog dokumenta i kontrole kvaliteta i uticaja ostvarenih rezultata koji ima za cilj da omogući praćenje dinamike i uspješnosti realizacije, ali i eventualno revidiranje postojećeg dokumenta, u skladu sa potrebama zajednice i identifikovanim izazovima u primjeni.

Monitorig realizacije Lokalnog akcionog plana za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u opštini Bar za period 2020-2022.godine vršiče Sekretarijat za kulturu, sport i mlade u saradnji sa Radnom grupom koja je radila na izradi plana, a čine je predstavnici svih relevantnih subjekata koji se bave ovom problematikom.

Monitoring se sastoji od analize aktivnosti realizovanih u skladu sa planom, kao i aktivnosti koje nijesu definisane planom, a odnose se na integraciju pripadnika i pripadnica romske i egipćanske populacije.

Da bi se plan praćenja realizacije ovog dokumenta realizovao i na sistematizovan način se prikupili svi podaci koji se odnose na oblasti obuhvaćene ovim planom, neophodno je osigurati punu uključenost zaposlenih u opštinskim strukturama. U tom pravcu će biti izmijenjen Akt o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta kako bi se u opisu posla pojedinih službenika uvrstila i obaveza prikupljanja podataka na terenu u direktnoj i neposrednoj komunikaciji sa korisnicima, pripadnicima RE populacije.

Izvještaji o realizaciji plana će se kreirati na godišnjem nivou, uz ažuriranje Operativnog plana, i biće objavljeni na sajtu Opštine Bar.

Plan Monitoringa LAP-a

Operativni cilj	POKAZATELJI (INDIKATORI)	IZVOR VERIFIKACIJE	ODGOVORNI ZA PRAĆENJE REALIZACIJE
Operativni cilj 1.1	Najmanje 30 pripadnika RE populacije je dobilo informacije u vezi sa ličnim dokumentima	Lista evidencije učesnika radionice	Predstavnik sekretarijata za kulturu, sport i mlade koji učestvuju u timu za praćenje realizacije LAP-a
	Pravnu pomoć dobilo najmanje 30 pripadnika RE populacije	Izveštaj godišnji Centra bezbjednosti	Predstavnik CB Bar koji učestvuju u timu za praćenje realizacije LAP-a
	Potpisan Sporazum o saradnji između Opštine Bar i MUP-a	Dokument Sporazuma objavljen na web sajtu Opštine Bar	Predstavnik sekretarijata za kulturu, sport i mlade koji učestvuju u timu za praćenje realizacije LAP-a
Operativni cilj 1.2	Najmanje 5 zaposlenih iz opštinskih službi učestvovalo u obuci o prikupljanju podataka o RE	Lista evidencije učesnika obuke	Predstavnik sekretarijata za kulturu, sport i mlade koji učestvuju u timu za praćenje realizacije LAP-a
Operativni cilj 2.1	Usvojen LPSS	Dokument Lokalni plan socijalnog stanovanja objavljen na web sajtu Opštine Bar	Predstavnik sekretarijata za kulturu, sport i mlade koji učestvuju u timu za praćenje realizacije LAP-a
	Usvojena Odluka o socijalnom stanovanju	Odluka o socijalnom stanovanja objavljen na web sajtu Opštine Bar	Predstavnik sekretarijata za kulturu, sport i mlade koji učestvuju u timu za praćenje realizacije LAP-a
Operativni cilj 2.2	Urađen spisak korisnika	Izveštaj Sekretarijata za kulturu, sport i mlade	Predstavnik sekretarijata za kulturu, sport i mlade koji učestvuju u timu za praćenje realizacije LAP-a
Operativni cilj 2.3	Određena parcela za socijalne stanove	Odluka objavljena na web sajtu Opštine Bar	Predstavnik sekretarijata za kulturu, sport i mlade koji učestvuju u timu za praćenje realizacije LAP-a
	Usvojeni LPD sa ucrtanom lokacijom za izgradnju objekta	LPD objavljen na web sajtu Opštine Bar	Predstavnik sekretarijata za kulturu, sport i mlade koji učestvuju u timu za praćenje realizacije LAP-a
Operativni cilj 2.4	Potpisan Memorandum sa preciznim obavezama o izgradnji objekta	Memorandum objavljen na web sajtu Opštine Bar	Predstavnik sekretarijata za kulturu, sport i mlade koji učestvuju u timu za praćenje realizacije LAP-a
Operativni cilj 3.1	Najmanje 10 prijavljene RE djece u matičnim evidencijama. Najmanje 50 RE djece obuhvaćene primarnom zdravstvenom zaštitom	Evidencija Doma zdravlja	Predstavnik Min zdravlja u timu za praćenje realizacije LAP-a

Operativni cilj 3.2	Realizovane namanje 4 emisije godišnje	Emisije objavljene na Radio Baru	Predstavnik sekretarijata za kulturu, sport i mlade koji učestvuju u timu za praćenje realizacije LAP-a
	Najmanje 30 pripadnika RE populacije je učestvovalo na 6 edukativnih radionica (2 radionice godišnje)	Lista evidencije učesnika obuke	Predstavnik sekretarijata za kulturu, sport i mlade koji učestvuju u timu za praćenje realizacije LAP-a
	Distribuirano 150 primjeraka edukativnog materijala	Izveštaj Sekretarijata za kulturu, sport i mlade	Predstavnik sekretarijata za kulturu, sport i mlade koji učestvuju u timu za praćenje realizacije LAP-a
Operativni cilj 3.3	Najmanje 50 žena RE informisano o infektivnim bolestima na 6 radionica (2 radionice godišnje)	Izveštaj Sekretarijata za kulturu, sport i mlade	Predstavnik Min zdravlja u timu za praćenje realizacije LAP-a
	Najmanje 50 žena RE informisano o infektivnim bolestima na 6 radionica (2 radionice godišnje)	Izveštaj Sekretarijata za kulturu, sport i mlade	Predstavnik sekretarijata za kulturu, sport i mlade koji učestvuju u timu za praćenje realizacije LAP-a
	Vakcinisano najmanje 50 djece.	Izveštaj Doma zdravlja	Predstavnik Min zdravlja u timu za praćenje realizacije LAP-a
Operativni cilj 3.4	Zapošljeni "Saradnik" u 2021 godini	Izveštaj Doma zdravlja	Predstavnik Min zdravlja u timu za praćenje realizacije LAP-a
Operativni cilj 4.1	Najmanje 2 godišnjih organizovanih informativnih kampanja	Fotografije sa događaja, lista evidencije	Predstavnik ministarstva prosvjete koji učestvuju u timu za praćenje realizacije LAP-a
	Najmanje 30 roditelja RE učestvovalo na 6 radionica na temu predškolsko vaspitanje i obrazovanje djece	Izveštaj sekretarijata za kulturu, sport i mlade	Predstavnik sekretarijata za kulturu, sport i mlade u timu za praćenje realizacije LAP-a
	Najmanje 30 roditelja RE učestvovalo na 6 radionica na temu značaj osnovnog obrazovanja	Lista evidencije, fotografije	Predstavnik ministarstva prosvjete j u timu za praćenje realizacije LAP-a
Operativni cilj 4.2	Najmanje 30 RE pohađalo kurs opismenjavanja	Lista evidencije, fotografije	Predstavnik ministarstva prosvjete u timu za praćenje realizacije LAP-a
	Najmanje 40 učenika učestvovalo na radionici o značaju školovanja (1 radionica godišnje)	Lista evidencije, fotografije	Predstavnik ministarstva prosvjete u timu za praćenje realizacije LAP-a

Operativni cilj 4.3	Zaposlena 2 saradnika u socijalnoj inkluziji RE	Ugovori o radu 2 saradnika u socijalnoj inkluziji RE	Predstavnik ministarstva prosvjete u timu za praćenje realizacije LAP-a
	Spriječeno najmanje 5 ranih ugovorenih brakova kod djece.	Godišnji izvještaji nadležnih institucija	Predstavnik CB Bar u timu za praćenje realizacije LAP-a
Operativni cilj 4.4	Održano 1 predavanje godišnje uz učešće najmanje 30 učenika	Fotografije sa događaja, lista evidencije	Predstavnik ministarstva prosvjete u timu za praćenje realizacije LAP-a
	Najmanje 180 djece učestvovalo na 6 radionica na temu suzbijanje stereotipa (2 radionice godišnje)	Fotografije sa događaja, lista evidencije	Predstavnik sekretarijata za kulturu, sport i mlade u timu za praćenje realizacije LAP-a
Operativni cilj 5.1	Zapošljeni "Saradnik" u 2021 godini	Ugovor o radu saradnika	Predstavnik sekretarijata za kulturu, sport i mlade u timu za praćenje realizacije LAP-a
	Održane 2 infosesije godišnje uz učešće najmanje 15 osoba	Fotografije, lista učesnika	Predstavnik ZZZCG u timu za praćenje realizacije LAP-a
	Najmanje 10 individualnih planova i informisanih pripadnika RE populacije	Izvještaj ZZZCG	Predstavnik ZZZCG u timu za praćenje realizacije LAP-a
Operativni cilj 5.2	Najmanje 10 pripremljenih lica pripadnika RE populacije	Izvještaj ZZZCG	Predstavnik ZZZCG u timu za praćenje realizacije LAP-a
	Najmanje 10 pripadnika RE populacije uključenih u programe	Izvještaj ZZZCG	Predstavnik ZZZCG u timu za praćenje realizacije LAP-a
Operativni cilj 5.3	Najmanje 10 pripremljenih lica pripadnika RE populacije	Izvještaj ZZZCG	Predstavnik ZZZCG u timu za praćenje realizacije LAP-a
	Najmanje 5 uključenih lica pripadnika RE populacije	Izvještaj ZZZCG	Predstavnik ZZZCG u timu za praćenje realizacije LAP-a
Operativni cilj 5.4	Najmanje 5 informisanih javnih izvođača	Izvještaj ZZZCG	Predstavnik ZZZCG u timu za praćenje realizacije LAP-a
Operativni cilj 5.4	Jedna kampanja godišnje i najmanje 10 informisanih poslodavaca Najmanje 1 pripadnik RE populacije zaposlen na određeno ili neodređeno vrijeme	Izvještaj ZZZCG	Predstavnik ZZZCG u timu za praćenje realizacije LAP-a
Operativni cilj 6.1	U aktu izmijenjeni opisi poslova za pojedina radna mjesta i stvorena obaveza prikupljanja podataka na terenu u direktnoj, neposrednoj komunikaciji sa korisnicima.	Akt objavljen na web sajtu Opštine Bar	Predstavnik sekretarijata za kulturu, sport i mlade u timu za praćenje realizacije LAP-a
Operativni cilj 6.2	Najmanje 20 zaposlenih obučeno za prikupljanje podataka, metodologiju participativnog istraživanja	Lista evidencije	Predstavnik sekretarijata za kulturu, sport i mlade u timu za praćenje realizacije LAP-a

PLAN PRIKUPLJANJA SREDSTAVA ZA REALIZACIJU LAP-A

Za potrebe realizacije ovog strateškog dokumenta, Opština Bar će se u procesu prikupljanja sredstava fokusirati na:

- **Sopstevene izvore** (godišnja budžetska linija za finansiranje realizacije LAP-a za socijalnu inkluziju RE)
- **Fondove EU** (na državnom nivou, bilateralne, multilateralne)
- **Kompanije**
- **Ambasade.**

Programi Evropske unije su najveći potencijal za dalje finansiranje projekata Opštine u cilju realizacije LPA. Države obuhvaćene procesom proširenja imaju priliku da se upoznaju sa načinima saradnje u okviru sektorskih politika EU i iskoriste ovu finansijsku podršku za realizaciju nacionalnih i međunarodnih projekata. U okviru finansijske perspektive 2014-2020, Crna Gora će učestvovati u 9 prekograničnih i transnacionalnih programa:

- četiri bilateralna programa (sa Albanijom, Bosnom i Hercegovinom, Kosovom i Srbijom);
- dva trilateralna programa (Hrvatska – Bosna i Hercegovina – Crna Gora i Italija – Albanija – Crna Gora);
- tri transnacionalna programa (Dunavskom, Mediteranskom i Jadransko-jonskom programu).

Upravo ovi programi predstavljaju najveću mogućnost za Opštinu Bar u realizaciji strateških ciljeva jer je u skoro svakom od njih socijalna inkluzija marginalizovanih grupa prepoznata kao jedan od tematskih prioriteta.

U sva četiri bilateralna programa (sa Albanijom, Bosnom i Hercegovinom, Kosovom i Srbijom) jedna od tri prioritetne oblasti je **podsticanje zapošljavanja, mobilnosti radne snage i socijalne inkluzije s obje strane granice.**

U dva trilateralna programa (Hrvatska – Bosna i Hercegovina – Crna Gora i Italija – Albanija – Crna Gora) kao jedna od prioritetnih oblasti određena je **“unaprijediti javno zdravlje i socijalnu zaštitu”.**

Opština Bar će uspostaviti komunikaciju sa uspješnim preduzećima i organizovanjem povremenih donatoriskih događaja (izložbe, večere i drugo) prikupljati sredstva za realizaciju LAP-a.

Jedan od izvora za finansiranje realizacije aktivnosti predviđenim ovim dokumentom su i Ambasade smještene u Crnoj Gori. Njima će LPA biti predstavljen u namjeri da se lakše prepoznaju aktivnosti koje partnerski treba realizovati.

ČLANOVI INSTITUCIONALNE RADNE GRUPE KOJI SU UČESTVOVALI U IZRADI LOKALNOG AKCIONOG PLANA ZA SOCIJALNU INKLUZIJU ROMA I EGIPĆANA U OPŠTINI BAR ZA PERIOD 2020-2022.GODINE, SU:

- **mr.Tanja Spičanović**, *potpredsjednica Opštine, koordinator RG;*
- **mr.sci.Naser Kraja**, *Sekretarijat za kulturu, sport i mlade, član;*
- **Sabra Decević**, *facilitatorka, Savjet Evrope, član;*
- **Marina Šorović**, *JU Centar za socijalni rad za opštine Bar i Ulcinj, član;*
- **Milica Planinić**, *ZZZ Crne Gore - Biro rada Bar, član;*
- **Marina Radević**, *profesorica maternjeg jezika, OŠ "B.J. Orlandić", član;*
- **Ljiljana Došen**, *MUP, Centar bezbjednosti Bar, član;*
- **dr Adis Martinović**, *JZU Dom zdravlja Bar, član;*
- **Vilson Nerda**, *saradnik u NVO "Mladi Romi", član;*

	Donator međ. organizacije, ministarstvo, same organizacije (od privredne djelatnosti), Opština, organizovanje događaja, individualne donacije, građani, privredno društvo, ambasade...	Tehnika (pisani prijedlog projekta, dobrotvorna aukcija, privredna djelatnost same organizacije, sastanak sa privrednim subjektima....)	Strateški cilj- za koji se prikupjaju sredstva	Procedura (otvoreni konkurs, direktan zahtijev)	Odgovorna osoba u lokalnoj upravi	Rok za realizaciju procedure i primjenu tehnike
1.	Interreg IPA CBC CRO- BA-MNE 2014-2020	Pisani prijedlog projekta	Strateški cilj 4 (obrazovanja), 5 (zapošljavanje)	Otvoreni poziv 2020		Druga polovina 2020
2.	IPA prekogranična saradnja CBC IPA II MNE-AL	Pisani prijedlog projekta	Strateški cilj 4 (obrazovanja), 5 (zapošljavanje)	Otvoreni poziv 2020		Druga polovina 2020
3.	IPA prekogranična saradnja CBC IPA II MNE-KS	Pisani prijedlog projekta	Strateški cilj 4 (obrazovanja), 5 (zapošljavanje)	Otvoreni poziv 2020		Druga polovina 2020
4.	Americka ambasada Japanska Ambasada	Pisani prijedlog projekta	Strateski cilj 3 zdravlje	Pozivi na web stranicama ambasada 2020		U odnosu na datum objave konkursa